

Jaarverslag 2022

**Vereniging
Natuur en Milieufederatie Gelderland**

Vereniging Natuur en Milieufederatie Gelderland

Oude Kraan 72

6811 LL Arnhem

KvK nummer 41046129

maart 2023

De Vereniging Natuur en Milieufederatie Gelderland wordt ondersteund door de provincie Gelderland en de Nationale Postcode Loterij.

Wij worden gesteund door

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Bestuursverslag	3
Doelrealisatie - inhoudelijk verslag	7
Biodiversiteit, Natuur en Landschap	8
Landbouw en voedsel	10
Vitaal Platteland	11
Klimaat en Energie	11
Leefomgeving en participatie	13
Communicatie en netwerken	14
Bijdrage AI 25 jaar steun van de Postcode Loterij	16
Begroting 2023	17
Financieel jaarverslag 2022	18
Toelichting jaarrekening 2022	19
Balans per 31 december 2022	21
Staat van baten en lasten over 2022	23
Kasstroomoverzicht over 2022	24
Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	25
Toelichting op de balans en voorstel resultaatbestemming	29
Toelichting op de staat van baten en lasten	33
Verdeling uitvoeringskosten naar bestemming/beschikbaar voor doelstelling	36
Overige toelichtingen.....	37
Overige gegevens	39
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	39
Bijlage 1: Verantwoording bijdrage fonds provinciale milieufederaties	44
Bijlage 2: Overzicht ontvangsten 2022 van Stichting De Natuur en Milieufederaties	45
Bijlage 3: Verantwoordingsverklaring vereniging Natuur en Milieu Gelderland	46
Bijlage 4: Geregistreerde klachten Natuur en Milieu Gelderland 2022	48
Bijlage 5 : Verslag externe vertrouwenspersoon 2022.....	49

Voorwoord

Het jaar 2022 heeft de samenleving flink doen opschrikken. Om te beginnen was het opnieuw een hete zomer die tot extreme droogte leidde. Ook verhit waren de boerenprotesten in reactie op het stikstofbeleid. Achter de schermen waren de discussies tussen Rijk en Provincies ongetwijfeld ook verhit: wie heeft welke verantwoordelijkheid en wie draagt de financiële gevolgen?

In ons werk werden we heen en weer geslingerd tussen enerzijds de grote urgentie van een aanpak voor klimaat en voor natuur en stikstof, en anderzijds het gemis aan veel daadkracht. Ook de aanstaande verkiezingen spelen een rol: traditioneel is dat niet de periode om meeslepende besluiten te nemen.

In al onze rollen hebben we desondanks goede acties kunnen uitvoeren, waaronder deze:

- Als inspirator maakten we het Groen Manifest met speerpunten voor natuur, landschap en leefomgeving in de volgende bestuursperiode;
- Als aanjager en penvoerder werkten we met vele partners het Aanvalsplan landschap uit voor de ambitie van 10% groen-blaue dooradering van het landelijk gebied;
- Als verbinder hebben we 6 nieuwe partners verwelkomd in het Platform Natuurinclusieve landbouw en de 4^e tranche nieuwe projecten helpen ontwikkelen;
- Als constructieve, kritische partner begeleidden we het onderzoek naar natuurherstel in overgangsgebieden;
- Als vereniging met lokale partners leidden we 22 energieboswachters op;
- Als partner hebben we voor Gelderland van Morgen 33 Gelderse bedrijven en instellingen geworven die bezig zijn met terugbrengen van voedselverspilling.

2022 was ook het jaar waarin Gelderland het mes zette in de structurele uitgaven. De gevolgen voor onze budgetsubsidie zullen in 2023 concreet bekend worden.

Hoe het ook zij, we houden het hoofd koel. Zodat wij constructief kritisch het oog op de bal houden. Voor resultaat. Voor veerkrachtige natuur en een gezonde leefomgeving.

Dirk van Uitert, voorzitter
Petra Souwerbren, directeur

Jaarbericht 2022

Wij hebben het Jaarbericht 2022 uitgebracht. Een geïllustreerd verslag van ons werk, onze impact en de voortgang in projecten.

Het Jaarbericht 2022 vindt u [hier](#)

Voorliggend jaarverslag dient ter formele verantwoording.

Impact

Wij werken samen met onze koepel aan een landelijke impactmeting, die is opgebouwd uit gegevens van alle individuele provinciale federaties.

[Klik hier](#) voor de Impactmeting.

Bestuursverslag

Onze missie

Onze droom is een provincie met een afwisselend landschap, rijke biodiversiteit, ruimte voor de natuur en een schoon milieu voor nu en later.

Een provincie waarin bedrijven energieneutraal en circulair zijn, waar burgers genieten van schone lucht, stilte en een donkere nacht.

Een provincie waarop haar inwoners trots zijn.

Wat doen wij?

Rollen en werkwijze

Natuur en Milieu Gelderland doet haar werk vanuit verschillende rollen, al naar gelang wat nodig is om de doelen te bereiken. Wij inspireren mensen, bedrijven en overheden op weg naar een duurzame samenleving. Wij treden op als aanjager, verbinder en als het nodig is als luis in de pels. Onze manier van werken is constructief, kritisch en oplossingsgericht. Onder leiding van de directeur werkt het bureau dagelijks aan de doelen die samen zijn geformuleerd. Het bestuur ziet erop toe dat dit gebeurt volgens de afspraken in het strategisch plan en het jaarplan.

Onze doelstelling kunnen wij alleen bereiken door samen te werken met een achterban die continu groeit en bijdraagt aan onze missie. Wij werken per thema met diverse partners samen, zowel overheden als organisaties, inwoners en bedrijven. Wij vervullen een provinciale koepelfunctie voor bijna honderd aangesloten lokale en regionale natuur- en milieuorganisaties.

Doel conform onze statuten

Natuur en Milieu Gelderland heeft ten doel de bevordering van natuurbehoud, landschapsbescherming en milieuzorg in de provincie Gelderland, alles in de meest ruime zin.

De Vereniging streeft dit doel na, onafhankelijk van enige politieke, levensbeschouwelijke of maatschappelijke overtuiging.

Verantwoording

Het bestuur van Natuur en Milieu Gelderland past voor de verantwoording de richtlijnen Goede doelenorganisaties RJ 650 toe.

Financieel beheer en controle

Natuur en Milieu Gelderland zet zich in voor maatschappelijke doelen en heeft geen winstoogmerk.

De financiële administratie is deels in eigen beheer gedaan, deels uitbesteed aan De Lorijn Accountants en Belastingadviseurs. De salarisadministratie is uitbesteed aan De Lorijn Accountants en Belastingadviseurs.

De accountantscontrole is uitgevoerd door Register Accountant J. Peeters van FreshFinance. De controleverklaring is in de jaarrekening opgenomen.

CBF-keurmerk en ANBI

Natuur en Milieu Gelderland heeft sinds 2002 het CBF-keurmerk voor goede doelen. De laatste hertoetsing is recent met erkenning uit 2020.

Gegevensbescherming

In 2019 is met het oog op de Algemene Verordening Gegevensbescherming een nieuw databeveiligingsbeleid geïmplementeerd, waaronder een gebruikersrichtlijn voor alle medewerkers voor het veilig omgaan met persoonsgegevens.

Medewerkers krijgen alleen toegang tot gegevens waar zij uit hoofde van hun functie toegang tot moeten hebben. Een privacyverklaring op de website geeft inzicht in welke persoonsgegevens Natuur en Milieu Gelderland opslaat, met welk doel en hoe deze zijn te zien of te verwijderen. Daarnaast zijn alle gegevens op computers als ook de back-up beveiligd met wachtwoorden. Hiermee voldoet Natuur en Milieu Gelderland aan de bovengenoemde Algemene Verordening.

Risico's en onzekerheden

De meerjaren budgetfinanciering is m.i.v. 2021 door provincie Gelderland voor vier jaren bevestigd (derhalve tot en met 2024). De Meerjarenstrategie 2020 - 2024 vormt de aanvraag onder de toekenning door de provincie Gelderland; de jaarlijkse budgetsubsidie aan Natuur en Milieu Gelderland bedraagt € 310.000,- (prijspeil 2021). Voor 2022 heeft de provincie een indexering doorgevoerd tot een bedrag van maximaal € 315.270.

De samenwerking tussen de Nationale Postcodeloterij en de 12 Natuur en Milieufederaties wordt vijfjaarlijks geëvalueerd. De evaluatie 2020 heeft met goed gevolg plaatsgevonden.

In februari 2021 is de beschikking voor het Uitvoeringsprogramma Natuurinclusieve landbouw Gelderland ontvangen. De looptijd van het programma is van augustus 2020 tot augustus 2024. Natuur en Milieu Gelderland is penvoerder en voert enkele projecten uit. De omvang van het programma neemt toe dankzij een 4^e tranche met projecten en aanvullende financiering.

Dankzij deze meerjarenafspraken is er voor deze onderdelen van onze strategie financiële zekerheid tot einde 2024.

Algemene risico's bestaan uit: continuïteit in het personeelsbestand, acquisitie van nieuwe projecten en opdrachten en majeure maatschappelijke ontwikkelingen, zoals bezuinigingen en/of wijzigende politieke opvattingen.

Vooruitblik naar 2023

In 2023 voeren wij ons Jaarplan 2023 uit en het Uitvoeringsprogramma Natuurinclusieve Landbouw Gelderland. Ook gaan we in 2023 door met de samenwerking in het consortium voor het Menu van Gelderland, rond het terugbrengen van voedselverspilling en dierlijk voedsel. Het landelijke project Participatiecoalitie ten behoeve van de energie- en warmtetransitie is verlengd en loopt door in 2023.

Voor een groot deel is de dekking van dit werkplan reeds zeker gesteld.

Na 2024 is voortzetting onzeker, vanwege bezuinigingen en herijking bij provincie Gelderland.

Organisatie

De organisatie van Natuur en Milieu Gelderland bestaat uit de Algemene ledenvergadering (ALV), het bestuur en het professioneel bureau. De ALV stelt als hoogste orgaan het werkplan en het jaarverslag vast en benoemt/ontslaat bestuursleden. Het bestuur bestuurt op hoofdlijnen en is namens de leden eindverantwoordelijk voor het in alle opzichten reilen en zeilen van Natuur en Milieu Gelderland. Het bestuur is namens de leden werkgever voor de directeur. De directeur verzorgt de dagelijkse leiding van het professioneel bureau en bereidt de P&C-processen voor. De directeur legt verantwoording af aan het bestuur.

De werkorganisatie bestaat uit medewerkers voor secretariaat, administratie, directie, communicatie, projecten en inhoud.

Bestuur

Het bestuur van Natuur en Milieu Gelderland bestond per 31 december 2022 uit 4 leden.

Bestuursleden en hun zittingsperiode

Naam	Functie	Benoemd per	Aftredend uiterlijk
Dhr. D.H. van Uitert	voorzitter	april 2015	april 2023
Dhr. L.J.M.G. Dortmans	lid	november 2018	november 2026
Mevr. A.L. Penninx	lid	April 2022	november 2030
Mevr. Y. Kleefkens	penningmeester	november 2017	november 2025
Dhr. C.P. Peeters	secretaris	april 2021	Gestopt per juli 2022
Dhr. H.P. Potman	lid	november 2018	Gestopt per nov. 2022

Benoeming Bestuur

Een bestuurslid wordt benoemd voor een zittingsperiode van 4 jaar. Bestuursleden kunnen éénmaal voor een aansluitende periode worden herbenoemd. Het bestuur draagt kandidaat-bestuursleden voor aan de Algemene Ledenvergadering. Bestuursleden worden benoemd door de Algemene Ledenvergadering bij meerderheidsbesluit.

Relevante hoofd en nevenfuncties leden bestuur en directie

Naam	Hoofdfunctie	Nevenfunctie
Dhr. C.P. Peeters	Gepensioneerd	
Dhr. D.H. van Uitert:	Gepensioneerd	<ul style="list-style-type: none"> - Voorzitter Stichting Drielse Veer; - Vicevoorzitter RvT Driegasthuizengroep; - Voorzitter Regionale Adviesraad Doelgroepenvervoer Arnhem-Nijmegen; - Voorzitter Echt Veluwe / Stichting Erkend Veluws Streekproduct; - Secretaris Stichting Natuurcentrum Arnhem; - Voorzitter RvA van Aanbestedingsinstituut Mobiliteit; - Voorzitter RvA Stichting Renkums Beekdal; - Lid AB Vrienden van Sonsbeek; - Kandidaat voor Water Natuurlijk bij verkiezingen bestuur Waterschap Vallei en Veluwe; - Adviseur Stichting Buitens van Renkum.
Mevr. A.L. Penninx	Projectmedewerker duurzaamheid bij de gemeente Winterswijk	<ul style="list-style-type: none"> - Lid Algemeen Bestuur waterschap Rijn en IJssel
Mevr. Y. Kleefkens:	Eigenaar Scolly, innovatiespecialist in de energietransitie; MT-lid ValleiEnergie Advies en Projecten	
Dhr. L.J.M.G. Dortmans	Directeur Kennis TNO Circulaire Economie en Milieu	<ul style="list-style-type: none"> - Lid bestuur TI Coast
Dhr. H.P. Potman	Adviseur Adviesbureau KplusV	<ul style="list-style-type: none"> - lid rekenkamer gemeente Renkum
Mevr. P.S. Souwerbren	Directeur Natuur en Milieu Gelderland	<ul style="list-style-type: none"> - Lid RvT Good Fish Foundation; - Koördirigent

Functioneren en beloning bestuur

In 2022 is door het bestuur van Natuur en Milieu Gelderland zes maal vergaderd. Vijf maal een reguliere vergadering, eenmaal een extra vergadering inzake herijking provinciale begroting. Het Lidmaatschap van het bestuur is op onbezoldigde basis. Er bestaat de mogelijkheid om reis- en eventuele verblijfskosten te declareren.

Bureau en medewerkers

In 2022 bestond de formatie uit 8,80 FTE. Er hebben mutaties in het team plaatsgehad en er is een nieuwe functie voor projectmedewerker toegevoegd.

De trend in de formatie over 5 jaren is onderstaand weergegeven.

Jaar	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal fte	7,85	7,79	7,62	8,24	8,80

Beloning

Voor de beloning volgt Natuur en Milieu Gelderland m.i.v. 2022 de lonen uit de cao Bos & Natuurbeheer, omgerekend naar 38 uur/w. Het functieboek uit 2022 ligt ten grondslag aan de inschaling. De bezoldiging van de directeur maakt onderdeel uit van dit loongebouw. Per 1 mei 2018 is door het bestuur de beloning van de directeur vastgesteld.

Ziekteverzuim

Gemiddeld ziekteverzuim lag in 2022 op 9,99 %. In 2021 was het verzuimpercentage gemiddeld 0,6 %. Het hoge verzuim is vooral veroorzaakt door 4 medewerkers met langdurige ziekte. Daarnaast is er kortdurende uitval vanwege corona geweest.

Vrijwilligers en stagiaires

Het bureau van Natuur en Milieu Gelderland werkt met stagiaires en vrijwilligers.

Voor stagiaires sluit de onderwijsinstelling met Natuur en Milieu Gelderland een stage-overeenkomst af. Voor vrijwilligers en stagiaires geldt een regeling voor declaratie van onkosten.

Binnen de vereniging zijn veel mensen onbezoldigd actief: in het bestuur, bij lidorganisaties of voor specifieke acties.

Duurzame bedrijfsvoering

De Natuur en Milieu Gelderland wil het goede voorbeeld geven. Dat doen wij op het gebied van inkoop en bankieren. We kopen duurzaam in voor kantoorpapier (FSC), koffie en thee (Bio en Fairtrade), schoonmaak (biologisch afbreekbaar).

Voor (externe) bijeenkomsten streven we naar regionale, vegetarische/veganistische en biologische catering. Natuur en Milieu Gelderland heeft een betaalrekening bij Triodos bank. Daarnaast hebben we een spaarrekening bij ASN. Omwille van risicospreiding houden we de rekening bij ING aan.

Vanaf 1 oktober 2020 is het bureau, samen met IVN, kantoorhoudend in een verzamelkantoor aan de Oude Kraan 72 in Arnhem.

Klachtenprocedure

Natuur en Milieu Gelderland heeft een klachtenprocedure; deze staat [hier](#) op de website van Natuur en Milieu Gelderland.

In 2022 hebben wij geen klachten ontvangen.

Integriteitsbeleid

De gedragscode Integriteitsbeleid van Natuur en Milieu Gelderland is in 2020 vastgesteld en toegepast. In deze gedragscode is vastgelegd hoe we omgaan met waarden en normen, wat ieders rollen en verantwoordelijkheden zijn en hoe het integriteitsbeleid ingevoerd, geborgd en gehandhaafd wordt binnen de organisatie. Deze gedragscode vormt de kapstok waaraan alle regelingen en instrumenten voor integriteit opgehangen kunnen worden. Deze gedragscodes staan op de [website van Natuur en Milieu Gelderland](#).

In het Teamoverleg van februari 2022 is een korte presentatie gehouden over integriteit met een discussie over morele dilemma's.

In 2022 zijn er bij Natuur en Milieu Gelderland geen meldingen van schendingen van het integriteitsbeleid binnengekomen.

Doelrealisatie - inhoudelijk verslag

Resultaat 2022 in een oogopslag		
		Groen: resultaten zijn behaald
		Oranje: resultaat is gedeeltelijk of afwijkend behaald
		Rood: resultaat is niet of aanzienlijk minder behaald
Naam project	Resultaat tov planning 2022	Opmerking
BIODIVERSITEIT NATUUR EN LANDSCHAP		
Provinciaal beleid – stikstof, biodiversiteit, landschap, bos		
Zuinig en duurzaam ruimtegebruik (bedrijventerreinen, infrastructuur, verstedelijking)		
Duurzaam waterbeheer		
Duurzame mobiliteit Ede		
Nacht van de nacht		
Gelderse regio's – ruimte, landschap, biodiversiteit		
Masterplan IJsselvallei		
Coulisselandschap Achterhoek		minder inzet agv ziekteverlof
Renkums beekdal/ Veluwe flank		
Fruitdelta/ Rivierengebied		
Plan Boom Gelderland		doelstelling project niet haalbaar in Gld
Plan Boom Landelijk		
Aanvalsplan landschapselementen, fase 2		
Brongebied Grote Wetering (IJsselvallei)		
Renkums beekdal procesregie		
Duurzame omgevings- en bestemmingsplannen en vergunningen		
Beroepsprocedures		
LANDBOUW EN VOEDSEL		
Duurzaam voedsel		
Good Food Club - korte keten		
Voedseltransitie / Menu Morgen Gld (verspilling en eiwittransitie ism Greendish)		
Duurzaam voedsel programma en activiteiten (<i>nieuwe activiteit, niet begroot</i>)		minder inzet agv ziekteverlof
Vitaal Platteland		
Uitvoeringsprogramma Natuurinclusieve landbouw		
Governance en programmateam		
Platform en communicatie		
Voedselbosbouw en agroforestry		minder inzet agv ziekteverlof
Partner in projecten		minder inzet agv ziekteverlof
KLIMAAT EN ENERGIE		
Klimaatneutraal Gld en GEA		
Energietransitie en netwerkontwikkeling		minder inzet agv onderbezetting en vw beperkte activiteit in GEA-programma Landb
Duurzame bronnen/ energie en water (aqua- en geothermie)		
Stimuleren en adviseren wind- en zonne-energie		
Natuurinclusieve energietransitie Gld		
Participatiecoalitie		financiering was lang onzeker; goede samenwerking met natuurinclusieve energietransitie
NIEWHOL landelijk (natuurinclusief bij wind en hoogspanningsleidingen)		
LENI landelijk (Loket energie natuurinclusief)		
Energietuin Langenberg		voortgang vertraagd agv overleg omgeving
Circulaire economie Gld		
CE/ Repair keten		
Monitoring Wasbare luiers (landelijk project NMF)		start vertraagd wgs vertrek landelijke PL
Project- en planontwikkeling Circulair		
LEEFOMGEVING EN PARTICIPATIE		
Geef om Gelderland		
Activiteitenprogramma		
Helpdesk		
Jongerenparticipatie		
Lokaal omgevingsbeleid en actieve participatie		nog geen netwerk met lokale vrijwilligers actief voor omgevingsbeleid
Luchtvaart		
Schone lucht		
Luchtqualiteit Gelderse gemeenten		ondanks Schone Luchtakkoord weinig actief beleid gemeenten
Schone lucht uitvoering gemeenten Arnhem, Ede, Nijmegen		
COMMUNICATIE EN NETWERKEN		
Werving en binding leden en lidorganisaties		
Werving en binding burgers en bedrijven		
Communicatie (declarabel)		
Verkiezingsmanifest Prov verkiezingen		
Bestuurlijke Overleggen		
Natuur en landschapsoverleg		
Samenwerking Natuur en Milieufederaties		

Rapportage Jaarplan 2022 - Resultaten per project

Doel en doelgroepen	Gerealiseerd resultaat 2022
Biodiversiteit, Natuur en Landschap	
Provinciaal beleid – stikstof, biodiversiteit, landschap, bos	
<p>Doel: Beleid en uitvoering voor versterking van natuur en uitbreiding van het bosareaal en landschap(selementen) met aandacht voor biodiversiteit en klimaatdoelen; Beleid en uitvoering voor het terugdringen van stikstofdepositie op kwetsbare natuur</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Onderzoek naar natuurherstel in overgangsgebieden begeleid - Coördinatie inbreng expertise natuurterreinbeheerders voor dit onderzoek. - Sectoroverleg Natuur, water, landbouw: bestuurlijk overleg gevoerd, afspraken gemaakt over scope onderzoek en aanpak. - Advies m.b.t. aandachtspunten voor GMS - Inbreng geleverd t.b.v. groen-blauwe dooradering.
Zuinig en duurzaam ruimtegebruik	
<p>Doel: Duurzame bedrijvigheid, logistiek en infrastructuur, met aandacht voor herstructurering van traditionele bedrijventerreinen, beperking automobilititeit en ontwikkeling gericht op brede welvaart; Duurzame verstedelijking met ruim aandacht voor herstructurering bestaand stedelijk gebied. Doelgroep: gemeenten, RPW-regio's, economic boards, ondernemers</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Inbreng geleverd voor debat rond Noordtak en met resultaat aandacht gevraagd voor natuur en landschap. - Gesprek met staatssecretaris voor afspraken t.b.v. inbreng leveren nader onderzoek in 2023. - Verplaatsing Reterra (lopend; nog geen eindresultaat). - Fruitdelta: verduurzaming bedrijventerreinen, zie Regio. - Advisering in planprocessen voor Schaarsbergen/Defensie; Binnenveld; gebruikersgroep recreatiezonering Veluwe. Actieprogramma Veluwe Apeldoorn; MP Velwezoo; uitvoering parklaan Ede; Provinciale ruimtepuzzel; Groene metropoolregio.
Duurzaam waterbeheer	
<p>Doelen: - Effectief beleid en aanpak voor duurzaam waterbeheer en klimaatadaptatie - Bevorderen waterbergend vermogen van gebieden - Verminderen negatieve effecten klimaatverandering voor biodiversiteit Met: Provincie, waterschappen, regio's, terreinbeheerders, Vitens, LTO</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Samen met NLO-partners 'systeemherstel water' ingebracht voor GPLG-aanpak en actualisatie beheerplannen Natura 2000. - Deelname aan ambtelijke en bestuurlijke overleggen droogte en water in Achterhoek. - Advisering over ASV en deelname aan ambtelijk overleg en stuurgroep Adaptieve Strategie Drinkwatervoorziening. - Inbreng geleverd, in afstemming met natuurorganisaties, in externe klankbordgroep streefpeilbesluit Groesbeek-Ooijpolder.
Nacht van de Nacht	
<p>Doel: Bevorderen bewustzijn van bedrijven en breed publiek omtrent het belang van duisternis; Doelgroep: Burgers, ondernemers, overheden.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Provinciale coördinatie en PR van 34 activiteiten, door anderen georganiseerd. - Bijeenkomst Nacht van de Veluwe georganiseerd voor wethouders, medewerkers en recreatieondernemers, voor het bevorderen van meer duisternis op de Veluwe. - 2 gemeenten gaan concreet maatregelen uitwerken; met de recreatiesector komt er een vervolg.
Gelderse regio's – ruimte, landschap, biodiversiteit	
<p>Doelen: Duurzame ruimtelijke ontwikkeling en versterking van natuur en landschap door het leveren van inbreng/ advies in regio-processen</p>	
<p>a. Masterplan IJsselvallei Natuur- en milieubelangen inbrengen, koppelkansen signaleren en inbrengen Met wie: Projectgroep en stuurgroep IJsselvallei</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Oplevering Masterplan en uitnodigingsagenda, via deelname aan projectgroep en stuurgroep. - Initiatief voor concrete projectontwikkeling, zie verder Brongebied Grote Wetering.

<p>b. Coulisselandschap Achterhoek Behoud en versterking van biodiversiteit stevig verankeren in het beleid en uitvoering van gemeenten Met wie: St Landschapsbeheer Gelderland, Natuurmonumenten, Bomenbelang Bronckhorst, overige lokale organisaties Doelgroep: gemeenten</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Bijeenkomst in mei voor raadsleden en lokaal actieve groepen. - Informatie overgedragen over passende maatregelen om biodiversiteit en landschap te versterken. - Advies aan en deelname in Natuur- en landschapsoverleg Achterhoek voor meer structurele inbedding van aandacht voor biodiversiteit.
<p>c. Renkums beekdal/ Veluwe flank Opstellen en in uitvoering brengen van Uitvoeringsagenda voor robuuste beekdalen, ontsnippering natuur, uitloopgebied, integraal beheer. Met wie: Stichting Renkums Beekdal, gebiedspartijen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Met succes de kansen voor samenwerking in een gebiedsagenda verkend en voorbereiding geleverd op formele samenwerking. (zie verder procesregie RB).
<p>d. Fruitdelta/ Riviereengebied Versterken landschap en duurzame landbouw als uitwerking van de gebiedsagenda</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Deelname bestuurlijke begeleidingsgroep. - Pilot verduurzaming bedrijventerreinen. - Advies geleverd voor versterking natuur en leefomgeving, voor biodiversiteit, circulaire economie en zuinig ruimtegebruik t.b.v. Gebiedsagenda 2.0.
Plan Boom Gelderland	
<p>Doel: Organiseren en bevorderen aanplant bomen in Gld. Met wie: Stichting Landschapsbeheer Gelderland Doelgroepen: gemeenten, boeren, particulieren</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Uitdeeldagen vogelbosacties; 20.000 stuks plantsoen aangeplant. - Aanbod gedaan aan gemeenten. Afspraken gemaakt voor uitdeelactie in Zutphen komend seizoen. - Vrijwilligers geworven en ingezet bij uitdeel- en plantactie.
Plan Boom landelijk	
<p>Natuur en Milieufederaties landelijk ondersteunen in project Plan Boom, met als doel om 10 miljoen bomen aan te planten in heel NL door overheden, bedrijven, boeren, verenigingen, wijken en inwoners.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Coördinatie van de communicatie landelijk. - Diverse communicatie producten geleverd: Website, nieuwsbrieven, social media kanalen, productie diverse uitingen.
Aanvalsplan landschapselementen	
<p>Doel: aanleg, beheer en vergoeding voor 10 % groenblauwe dooradering. Te bereiken door planuitwerking, adviezen voor beleid, financiering, beoordelingskader en regionale uitwerking en start uitvoering. Met wie: partners Rijk, provincies, partners Deltaplan, gebiedspartijen, private partijen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Aanvalsplan Landschap opgeleverd. - Aanbieding aan minister Van der Wal in september 2022. - Opname van 10% groenblauwe dooradering als middel in NPLG en in Handreiking aan provincies. - Informatie opgeleverd voor financiële onderbouwing, voor bijdrage aan beleidsdoelen, voor beleid. - Regionale pilots gestart in Brabant, Zuid-Holland en Flevoland.
Brongebied Grote Wetering (IJsselvallei)	
<p>Doel: Vernatting van het brongebied en meekoppeling van bosaanplant, landschapsversterking en recreatie; Afronden verkenning en organiseren implementatie; Met wie: Gebiedspartners</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Project ontwikkeld voor 'bottum-up' initiatieven landschapsversterking met partners uit de streek. - Met succes een aanvraag voor € 1,4 miljoen uit regiodealmiddelen gedaan voor drie deelprojecten. - Uitvoering vanaf Q2 2023.
Renkums beekdal procesregie	
<p>Doel: Een visie en uitvoeringsagenda voor natuur- en hydrologie; samenwerking van overheden, grondeigenaren en stakeholders die participeren in het burgerinitiatief.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Intentieovereenkomst voor scope, partners en proces. - Verwachte uitvoering visie en uitvoeringsagenda t/m Q2 2023.

Duurzame omgevings- en bestemmingsplannen en vergunningen	
<p>Doelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het belang van natuur, landschap, water en duurzame drinkwatervoorziening in ruimtelijk plannen is geborgd. - Duurzaam ruimtegebruik is geborgd - Milieukwaliteit op het gebied van bodem, lichthinder, lucht en geluid is geborgd. <p>Doelgroepen: Gemeenten (en eventueel andere overheden) en initiatiefnemers zoals bedrijven en particulieren.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 175 vergunningen en (bestemmings)plannen getoetst op aspect grondwaterbescherming, in 5 gevallen een concept-zienwijze opgesteld voor Vitens. - Bijna 900 bekendmakingen van bestemmingsplannen en omgevingsvergunningen gescreend. 80 daarvan beoordeeld op mogelijke impact op natuur en leefomgeving; 20 zienwijzen ingediend. - 15 langer lopende overleggen ism lokale groepen en gemeenten met advisering over plannen.
Beroepsprocedures	
<p>Doelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Belang van natuur en milieu behartigen door -in het uiterste geval- het voeren van een beroepsprocedure. - Voorkomen van precedentwerking en het realiseren van noodzakelijke jurisprudentie. <p>Doelgroep: Raad van State en rechtbank, bevoegd gezag, initiatiefnemers.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Het beroep tegen de KPN-Antennemast te Haarlo, vanwege uitstraling op naastgelegen cultuurhistorisch waardevolle natuur, is behandeld en afgewezen. - Motivering beroep tegen TB ViA15 is behandeld, een uitspraak wordt verwacht in Q2 2023. - Beroep aangetekend tegen gem Doesburg inzake bedrijventerrein Verhuellweg, vanwege industriële uitbreiding in N2000. - Provincie verzocht de Wnb-vergunning van Motorcross Noordoost Veluwe in te trekken. In beroep waren wij mede-appellant met de gemeente.
Landbouw en voedsel	
Duurzaam voedsel	
Good Food Club	
<p>Doelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Consumenten stimuleren om bij lokale en duurzame voedselverkooppunten te kopen. - Boeren met eigen verkooppunt versterken en aanzetten om nog meer duurzaam/natuurinclusief te ondernemen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Uitbreiding van en promotie voor aanbieders op het platform - Activiteiten in de Week van de biodiversiteit georganiseerd, met 7 aanbieders; ca. 200 bezoekers. - 1 nieuwe food-fietsroute rondom Wageningen. - Workshop social media voor aanbieders met 35 deelnemers.
Gelderland van morgen	
<p>Doel: Horeca, retail, zorg en catering stimuleren en begeleiden naar meer plantaardig voedsel en minder voedselverspilling.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 6 deelnemers hebben traject afgerond; zij besparen per jaar 112.544 CO2-eq (of 10.000 autoritten Apeldoorn -Nijmegen, of 3,8 autoritten rond de wereld). - Traject met 8 restaurants, 3 ziekenhuizen, 8 zorginstellingen, 12 cateringorganisaties, 3 supermarkten en 10 sociale horeca om meer plantaardige eiwitten op de kaart/in het schap te zetten en/of minder voedsel te verspillen. - Verzorgen communicatie voor gehele project. - Deelname aan en advisering van projectteam.
Duurzaam voedsel programma en activiteiten	
	<ul style="list-style-type: none"> - Programma ontwikkeld. - Bewustwording burgers en voedsel; excursie 3 biologische pluktuinen rond Wageningen, 32 deelnemers.

Duurzame landbouw	
Vitaal Platteland	
Doel: Beleid voor een duurzaam landelijk gebied met kringlooplandbouw, toename van biodiversiteit en reductie van emissies naar natuur, lucht en water. Doelgroep: overheid en politiek.	<ul style="list-style-type: none"> - Partner- en landbouwoverleg Food Valley. - Discussieavond met GAJK over de toekomst van de (natuurinclusieve) landbouw. - Klankbord onderzoek Perspectief landbouw Gld. - Afstemming met gebiedspartijen. - Advisering natuurinclusieve landbouw IJsselvallei. - Advisering gemeenten m.b.t. natuurinclusieve landbouw.
Uitvoeringsprogramma Natuurinclusieve landbouw Gelderland	
a. Governance en programmateam	
Doelen: <ul style="list-style-type: none"> - Een netwerk van partners die werken aan een natuurinclusieve landbouw in Gelderland. - Coördineren van het uitvoeringsprogramma. - Ondersteunen van projecten in het programma. Met wie: Partnerorganisaties in het Platform Doelgroep: Partijen die aan NIL werken in Gelderland	<ul style="list-style-type: none"> - Sturing en wekelijks Programmateam. - Bewaking strategie en aanpak. - 2 halfjaarrapportages. - 4 x Stuurgroep vergadering (1x plus bedrijfsbezoek). - 2 nieuwe projecten begeleid en geschikt (3e tranche). - 9 nieuwe projecten begeleid; in aanvraag (4e tranche). - 4 partnerbijeenkomsten georganiseerd. - 3 nieuwe partners toegetreden tot het Platform.
b. Platform en communicatie	
Doel: Levendig Platform; boeren en andere grondeigenaren worden geënthousiasmeerd om met natuurinclusieve landbouw aan de slag te gaan; kennis en ervaring uit projecten wordt gedeeld; inspirerende voorbeelden delen. Met wie: Partnerorganisaties in het Platform Doelgroep: Boeren, partijen die aan NIL werken in Gld	<ul style="list-style-type: none"> - 6 Inspiratieboeren gepresenteerd met film. - 6x praktijkbijeenkomst georganiseerd 23-6 (15 deeln), 30-6 (40 deeln), 5-7 (40 deeln), 7-7 (40 deeln), 12-7 (35 deeln) 22-8 (40 deeln). Totaal 210 deelnemers. - 1 bijeenkomst bij GPG 30 juni en 1 bij Arcadis. - Levendig digitaal platform met informatie over projecten, kennis, activiteitenagenda.
c. Voedselbossen en agroforestry	
Doel: Bevorderen voedselbossen en agroforestry Met wie: St Agro-ecologie Gelderland, St Voedselbosbouw Nederland, Agroforestry Netwerk Gelderland, provincie Gelderland Doelgroep: Particulieren met grond, boeren, gemeenten	<ul style="list-style-type: none"> - 13 mensen hebben in 2022 de voedselbos cursus afgerond. - Samen realiseren zij 15,5 ha voedselbos. - Voedselbos cursus op TV Gelderland.
d. Partner in projecten	
Doel: Natuur- en milieubelangen inbrengen in projecten NIL, opzetten netwerken boeren en burgers.	<ul style="list-style-type: none"> - Voor fiche Lokale netwerken 'Natuurlijke Gesprekken' tussen boeren, burgers en ketenpartijen ontwikkeld en georganiseerd. - Bijeenkomst in Ulft-Silvolde met 30 deelnemers, bestaande uit boeren, inwoners, gemeente Oude IJsselstreek en Plus Silvolde). Vervolg in 2023. - Bijdragen als partner aan fiche Verdienmodellen.
Klimaat en Energie	
Klimaatneutraal Gelderland en Gelders Energie Akkoord	
Energietransitie en netwerkontwikkeling	
Doelen: Gelderland klimaatneutraal in 2050 en 55% minder CO ₂ -uitstoot in 2030 Doelgroep: GEA-netwerk, RES-organisatie, gemeenten, regio's, bedrijven	<ul style="list-style-type: none"> - Bijdrage aan strategie en programma GEA via Support-overleg (t/m zomer). - Voorzitterschap GEA-programma Landbouw en grondgebruik. - Presentatie energie en natuur op GEA-netwerkdag.

Stimuleren en adviseren wind- en zonne-energie	
Doelen: Stimulerende beleidskaders; Bevorderen goede participatie en draagvlak/acceptatie; Bevorderen goede ruimtelijke kwaliteit. Doelgroepen: Gemeenten, dak- en grondeigenaren, ontwikkelaars, natuur- en landschapsorganisaties, bewoners.	<ul style="list-style-type: none"> - Meer dan 50 adviezen (telefonisch, e-mail, gesprek, overleg) over beleidskaders en over concrete projecten. - Interviews, presentaties, rondleidingen over succesvolle aanpak bij Windpark Nijmegen-Betuwe.
Natuurinclusieve energietransitie	
Doelen: <ul style="list-style-type: none"> - Bescherming en versterking van natuur en landschap borgen in de zes RES-regio's en in gemeentelijke beleidskaders. - Realiseren natuurinclusieve zon- en windenergieprojecten. - Participatie van natuur- en landschapsorganisaties in energieprojecten. Doelgroepen: Gemeenten, dak- en grondeigenaren, ontwikkelaars, natuur- en landschapsorganisaties, bewoners	<ul style="list-style-type: none"> - Website 'natuurinclusieve energietransitie', met handreikingen en voorbeelden. - Overleg met en advies aan 10 ontwikkelaars over 'plus voor natuur' bij zonneparken. - Advisering ARN en bewonersklankbordgroep over eventuele energietuin op stortplaats bij Weurt. - Presentaties aan energiecoöperaties over 'plus voor natuur' bij zonneparken. - Masterclass 'natuurinclusieve energietransitie' (in 2 delen) met 36 deeln.(vnl. gemeenteambtenaren). - Training Energieboswachters met 29 Gelderse deelnemers, 21 met certificaat. - Kwartaaloverleg 'energie en natuur' met provincie en TBO's.
Participatiecoalitie	
Doel: Vervolg op lopend project. Aanvankelijk financiering onzeker.	<ul style="list-style-type: none"> - Deelname aan stuurgroep/stakeholdersoverleg in 3 RES-regio's - Coördinatie gezamenlijke inbreng maatschappelijke organisaties voor NRD PlanMER RES Arnhem-Nijmegen. - Resultaten onder Natuurinclusieve energietransitie (cofinanciering).
NIEWHOL	
Doel: Negatieve effecten van windturbines en hoogspanning op natuur zoveel mogelijk voorkomen, effecten monitoren en bovenop verplichte compensatie éxtra populatieversterkende maatregelen voor kwetsbare soorten Met wie: Vogelbescherming, Zoogdierverseniging, NWEA, verschillende ministeries	<ul style="list-style-type: none"> - Handreiking Populatieversterking (Kwetsbare vleermuizen en vogels in de energietransitie), in maart 2022 gepubliceerd.
Duurzame bronnen/energie en water (aqua en geothermie)	
Doel: Kennis en advies over duurzame energiebronnen, anders dan wind en zon, en hoe om te gaan met (eventuele) ecologische risico's.	<ul style="list-style-type: none"> - Kennis over aanpassingen mijnbouwwet, netwerk aquathermie, onderzoek van Stowa en Deltares. - Gelderse ontwikkelingen gevolgd (project aquathermie Arnhem-zuid, waterkracht Grave en Doesburg, potentie-onderzoek geothermie; webinar geothermie en bodemwarmte Gelders Ondergrond Overleg; overleg bodemwarmte met Vitens).
Energietuin Langenberg	
Doel: In samenspraak met de omgeving een Energietuin realiseren op de Langenberg, een voormalige stortplaats AA.	<ul style="list-style-type: none"> - Coördinatie participatief ontwerp van Energietuin de Langenberg (gemeente Bronckhorst). - Vergroten bekendheid energietuinen met blog op website en in nieuwsbrief.

Circulaire Economie Gelderland	
Doelen: Circulair ondernemen door Gelderse bedrijven en gemeenten bevorderen; Ambachtscentra voor hergebruik reststromen Met wie: MKB, voorloperbedrijven, gemeenten, afvalverwerkers, onderwijsinstellingen, kringloopcentra.	<ul style="list-style-type: none"> - Advies aan en webinar met Ambachtscentra. - Ontwikkeling initiatief Repair elektronische apparaten regio Arnhem-Nijmegen, zie onder. - Servicepunt Circulair. - Bijdragen aan netwerk Circles.
CE/Repair keten	
Doel: Opzetten reparatienetwerk met reparatievouchers voor inwoners. Aanjagen reparatie-economie in Groene Metropoolregio.	<ul style="list-style-type: none"> - Project ontwikkeld en uitgewerkt in overleg met vele partners in GMR. - Project ingediend bij GRM Regiodeal.
Monitoring wasbare luiers – landelijk project	
Klein project in opdracht van RWS Doel: pilot met wasbare luiers bij kinderdagverblijven; resultaten monitoren.	<ul style="list-style-type: none"> - Start project. - Afspraak dat NMG project leidt, uitvoering in 2023.
Leefomgeving en participatie	
Geef om Gelderland	
a. Activiteitenprogramma	
Doel: Activeren, informeren en opleiden van lokale groepen en particulieren, gericht op actieve betrokkenheid bij natuur, landschap en leefomgeving op lokaal niveau. Doelgroep: Lokale groepen, leden en niet-leden, met aandacht voor verschillende leeftijdscategorieën.	<ul style="list-style-type: none"> - Drie excursies (natuurinclusieve energietransitie, natuurinclusieve landbouw, pluktuinen; zie ook bij Landbouw en voedsel). - 7 on- en offline bijeenkomsten (over alle 4 thema's). - In totaal 437 deelnemers. (cursus energieboswachter, zie bij Energie; cursus voedselbossen, zie onder Landbouw)
b. Helpdesk	
Faciliteit voor bieden van informatie aan particulieren, over bescherming en ontwikkeling van natuur, landschap en leefomgeving op lokaal niveau.	<ul style="list-style-type: none"> - 29 klantcontacten met particulieren via online-helpdesk, afgerond met advies. - 69 adviezen aan particulieren via mail of telefoon - Totaal 98 adviezen. - In 2 gevallen was vraagsteller van mening dat onze inzet tekort schoot voor de lokale kwestie (FUP; webinar schoon kachel stoken). - Vragen gaan vooral over natuurbescherming en bestemmingsplannen en in mindere mate over luchtkwaliteit of lichthinder.
c. Jongerenparticipatie	
Doel: Studenten en young professionals betrekken bij ons werk. Doelgroepen: Studenten en young professionals	<ul style="list-style-type: none"> - 5 studenten deden (afstudeer)stage bij ons (m.b.t. mobiliteit en gedragspsychologie, natuurinclusieve landbouw en beeldcommunicatie).
d. Lokale omgevingskwaliteit en actieve participatie	
Doel: <ul style="list-style-type: none"> - Deskundige lokaal actieve burgers leveren inbreng voor natuur, landschap en omgevingskwaliteit bij lokale plannen. - Duurzame ambities zijn opgenomen in de nieuwe college-akkoorden. Doelgroepen: Geïnteresseerde en lokaal actieve burgers, lokale groene organisaties, lokale politiek.	<ul style="list-style-type: none"> - 4 webinars: over recreatiezonering, natuurherstel, lokaal omgevingsbeleid en Gelders Programma Landelijk Gebied. - 3 bijeenkomsten voor gemeente-ambtenaren: donkere Veluwe, coulisselandschap Achterhoek, Gelderland van Morgen), totaal 61 deelnemers. - Brochure 'Top tien duurzame doelen voor Gelderse gemeenten' gepubliceerd en verspreid via lokale leden /lidorganisaties, per mail en online. - Medeondertekening Isolatiemanifest, initiatief van ChristenUnie gemeente West-Betuwe.

Luchtvaart	
Doelen: - Milieudruk (incl. geluid) door vliegverkeer zo gering mogelijk laten zijn. - alternatieven voor de korte afstand promoten. - adviseren voor beleid.	- Opinie ingebracht rond luchtruimherziening (Gelderlander en Stentor) - Deelname in CRO-Teuge; deelname in COVM Deelen voortgezet. - Ontbreken natuurvergunning aan de orde gesteld, evenals verstoring door luchtverkeer. - Overleg gevoerd m.b.t. ontwikkelingen Teuge
Duurzame mobiliteit Ede	
Doel: Realisatie uitvoeringsagenda Parklaan. Met wie: Gemeente Ede, gebiedspartners.	- Deelname projectgroep duurzame mobiliteit Parklaan - Stage-onderzoek gedragsverandering naar fietsgebruik rondom Parklaan - Advisering begeleidingsgroep realisatie
Luchtkwaliteit Gelderse gemeenten	
Gelderse gemeenten stimuleren om beleid te maken t.b.v. luchtkwaliteit.	- Plan van aanpak voor Schone lucht Gelderland
Schone Lucht	
Arnhem - Inwoners van de gemeente Arnhem stimuleren om actief bij te dragen aan betere luchtkwaliteit. - Community opbouwen rondom het burgermeetnet, gedragsverandering realiseren. - informatie geven over houtstook, informeren inwoners om de luchtkwaliteit te verbeteren.	- 2 workshops Burgermeetnet, 23 deelnemers - 2 workshops Schoner kachel stoken, 185 deelnemers - 4 digitale nieuwsbrieven, 110 ontvangers - Content aangeleverd voor artikelen op gemeentepagina - Bijhouden projectpagina op onze site
Ede: Beperken overlast houtstook en bewustzijn hierover vergroten.	2 workshops Kachel stoken, 33 deelnemers
Nijmegen: Idem.	2 workshops Kachel stoken, 40 deelnemers
Communicatie en netwerken	
Werving en binding leden en lidorganisaties	
Doelen: - Een levendige vereniging die de belangen van natuur, milieu en landschap in Gelderland actief behartigt. - Behoud van leden en lidorganisaties en versterking van de band met deze achterban. Doelgroep: Burgers en lokale organisaties.	- 2x ALV, gelukkig weer met fysieke bijeenkomst. Goede opkomst. - Groei van zowel individuele leden (+31) als organisaties (+2). - Percentage dat nieuwsbrief opent fors gestegen van 27 naar 34%.
Werving en binding burgers en bedrijven	
Doel: Een actieve relatie tussen Natuur en Milieu Gelderland, burgers en bedrijven.	- Tweemaal deelname aan Rondetafelgesprek met ondernemers, ism Het ondernemersbelang (energietransitie, duurzaam menu); - Publicatie 4 artikelen in Het Ondernemersbelang
Communicatie	
Doelen: - Agenderen en uitdragen inhoudelijke onderwerpen.	- 24 online nieuwsbrieven, met 7500 abonnees. - Forse groei (54%) naar 1568 LinkedIn-volgers. - Nieuwe website met beter vindbare helpdesk en bibliotheek op thema. - 11 nieuwsbrieven aan Provinciale Staten.

<ul style="list-style-type: none"> - Zichtbaar en vindbaar zijn voor geïnteresseerd publiek, Gelders bestuur, politiek en stakeholders. - Dialoog en verbinding faciliteren en stimuleren. <p>Doelgroepen: Geïnteresseerde burgers, leden, professionals, bestuurders en politici, pers.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 11 artikelen in kranten en vakbladen (opinie, nieuws, interviews).
Manifest Provinciale verkiezingen (maart 2023)	
<p>Doel: Inspireren van Gelderse politieke partijen met aandachtspunten voor natuur, landschap en leefomgeving.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Groen Manifest, uitgebracht zomer 2022. - Samenwerking met 4 collega- natuurorganisaties. - Gesprekken gevoerd met politieke partijen. - Blauw Manifest voorbereid voor waterschapsverkiezingen (publicatie Q1 2023). - Voorbereiding verkiezingsdebat (7 maart 2023). - Publieksenquête, uitgevoerd door Ipsos, uitgebracht najaar 2022.
Bestuurlijke overleggen	
<p>Doelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inbreng en advies voor natuur-, milieu- en omgevingsbeleid. - afstemming en samenwerking met andere partijen. <p>Doelgroep: bestuurders.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Bestuurlijk overleg met Gelderse waterschappen, RWS-Oost, Provinciebestuurders, regionaal overleg.
LENI landelijk	
<p>Doel: Landelijk Loket Energie & Natuur als kennisplek en ideeënmotor voor biodiversiteit in wind- en zonneparken.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Website van het loket opgebouwd, met onderzoeksagenda, intakeformulier voor adviesvragen, etalage met voorbeelden en literatuurverwijzingen. - Advisering EcoCertified Solar Label.
Natuur en Landschap Overleg	
<p>Doelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zorgdragen voor een gezamenlijk geluid en initiatieven vanuit de natuur en milieuorganisaties. - Jaarlijkse netwerkbijeenkomst Oogstfeest. <p>Doelgroepen: Overheden, bedrijven, politiek, andere contacten.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Organisatie excursie op 18 mei voor Statenleden naar Landgoed Staverden. - Oogstfeest met 125 deelnemers, met excursie door Renkums beekdal en thema betekenis economie. - Organisatie en inhoudelijke voorbereiding van het Natuur en Landschaps Overleg Gelderland.
Samenwerking Natuur en Milieufederaties	
<p>Doelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Door samenwerking efficiënter en resultaatgericht werken. - Door samenwerking landelijke projecten genereren. <p>Doelgroep: Directie en medewerkers NMF's</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Lid Algemeen bestuur. - Actieve samenwerking voor energie en klimaat. - Actieve samenwerking voor circulaire economie. - Actieve rol voor Groene Bedrijventerreinen-estafette; wordt in 2023 voortgezet iom NMO. - Advies aan collega-NMF's over duurzame energie, projectontwikkeling, participatie bij wind en zon en kennis over aquathermie, bodemenergie. - Bijdragen aan projectontwikkeling. - Actieve rol voor samenwerking in bedrijfsvoering.

Bijdrage Al 25 jaar steun van de Postcode Loterij

Netwerkdirecteur Annie van de Pas verraste het team van de Postcode Loterij eind 2022 op hun kantoor om even stil te staan bij het jubileum.

De Natuur en Milieufederaties mogen al 25 jaar lang rekenen op de steun van de Nationale Postcode Loterij. De vaste jaarlijkse bijdrage van 2,25 miljoen euro maakt het mogelijk dat wij ons samen met 1.200 lokale initiatieven kunnen blijven inzetten voor mooie en duurzame provincies. De impact die we hiermee realiseren, was niet mogelijk geweest zonder deze hulp. Wij zijn de Postcode Loterij en alle deelnemers dan ook enorm dankbaar voor hun bijdrage.

Annie van de Pas, netwerkdirecteur van de Natuur en Milieufederaties: “De bijdrage van de Loterij is al 25 jaar een fundament voor de realisatie van vele mooie lokale projecten die wij in de 12 provincies kunnen realiseren en zorgt ook voor een belangrijke impuls voor landelijke projecten zoals Energietuinen en Plan Boom. Het is fantastisch dat we op deze manier in heel Nederland extra stappen kunnen zetten.”

Extra schenkingen

Naast de jaarlijkse bijdrage hebben de Natuur en Milieufederaties samen met Vogelbescherming Nederland, LandschappenNL, IVN Natuureducatie en SoortenNL in 2022 een extra schenking van 1,7 miljoen euro ontvangen om [groene vrijwilligers](#) te ondersteunen. Hiermee kunnen we ze nog beter helpen bij het vergroenen van hun eigen buurt. In februari 2023 kregen we nog meer goed nieuws: De Postcode Loterij gaat ons project [Boer&Buur met Natuur](#) ondersteunen met een bijdrage van 2 miljoen euro. Met dit initiatief stimuleren we groene boeren en actieve burens bij het versnellen van hun plannen en het wegnemen van belemmeringen.

- Bekijk [de video](#) waarin we laten zien hoe we met de hulp van de Postcode Loterij Nederland groener maken.
- [Lees het interview](#) met Petra Souwerbren over wat de steun van de Postcode Loterij voor Natuur en Milieu Gelderland betekent.

Begroting 2023

BEGROTING 2023

Inkomsten (in euro)	Begroting 2023	Begroting 2022	Jaarrekening 2021
Baten van subsidies van overheden			
Budgetsubsidie Provincie Gelderland	326.935	310.000	310.000
Projectsubsidie Provincie Gelderland	278.454	259.040	270.320
Projectsubsidie overige	-	-	
Baten van particulieren			
Contributies leden	15.000	12.500	15.816
Giften particulieren	1.500	3.000	4.171
Baten van verbonden organisaties			
NMF-projecten	87.800	33.800	125.500
NPL vrij	118.000	118.000	118.000
Baten van bedrijven	10.000	10.000	27.850
Baten andere organisaties zonder winst			
Contributies lidorganisaties	4.000	5.000	4.970
Bijdrage terreinbeheerders	48.720	48.720	48.720
Overige		-	
Baten tegenprestaties levering diensten	191.700	90.180	143.930
Overige baten		3.700-	-
Totale inkomsten	€ 1.082.109	€ 886.540	€ 1.069.277

Uitgaven (in euro)	Begroting 2023	Begroting 2022	Jaarrekening 2021
Personeelskosten	747.500	647.012	613.779
Huisvestingskosten	33.100	32.250	31.813
Kantoorkosten	42.400	23.500	20.878
Algemene kosten	11.000	8.500	5.188
Bijdrage aan koepel	11.000		298.388
Directe projectkosten	189.000	138.500	7.102
Communicatie	13.900	13.000	11.551
Professionalisering	10.000	6.000	4.972
Afschrijvingskosten	5.000	5.500	9.319
Automatisering	19.200	8.000	
Rentelasten	-		4.526
Subtotaal uitgaven	1.082.100	882.263	1.007.516
Totaal uitgaven	€ 1.082.100	€ 882.263	€ 1.007.516

Resultaat € 9 € 4.277 € 61.761

Financieel jaarverslag 2022

Financieel overzicht 2022

BATEN

LASTEN

	Resultaat	Begroting	Resultaat	Resultaat	Begroting	Resultaat
	2022	2022	2021	2022	2022	2021
	€	€	€	€	€	€
Baten subsidies van overheden				Directe kosten		
Budgetsubsidie provincie Gelderland	315.270	310.000	310.000	Directe projectkosten	333.524	298.388
Projectsubsidie overheden	278.358	259.040	270.320	Afschrijvingskosten		
Baten van particulieren				Afschrijving materiële vaste activa	7.706	9.211
Contributies leden	16.372	12.500	15.816	Uitvoeringskosten		
Giften en donaties	2.689	3.000	4.171	Personeelskosten	649.881	613.779
Legaten particulieren	56.838	-	-	Professionalisering	1.166	11.551
Baten van verbonden organisaties zonder winststreven				Huisvestingskosten	28.435	31.813
NMF-projecten	131.306	33.800	125.500	Kantoorkosten	35.286	20.878
NPL	118.000	118.000	118.000	Algemene kosten	23.991	9.714
Baten van overige organisaties zonder winststreven				Automatisering	7.568	5.080
Contributies lidorganisaties	3.260	5.000	4.970	Communicatie	3.770	7.102
Bijdrage terreinbeheerders	48.720	48.720	48.720			
Donaties van bedrijven						
	25.100	10.000	27.850			
Baten als tegenprestaties levering diensten						
	245.253	90.180	143.930			
Totaal inkomsten	1.241.166	890.240	1.069.277	Totaal uitgaven	1.091.326	1.007.516
Resultaat	149.840	4.278	61.761			

Toelichting jaarrekening 2022

Baten

De gerealiseerde baten van € 1.241.166,- zijn hoger dan begroot (€ 890.240,-). In de begroting waren onzekere baten niet meegenomen en er was een beperkte acquisitietaak.

Baten als tegenprestatie voor geleverde diensten zijn € 155.073,- hoger dan begroot (€ 245.253,- gerealiseerd en € 90.180,- begroot). Dit komt door niet of lager begrote opdrachten. De belangrijkste afwijkingen t.o.v. begroting zijn: Duurzame Omgevingsplannen € 6.990,- minder opbrengst dan begroot, Masterplan IJsselvallei € 3.482,- meer dan begroot, Duurzame Mobiliteit Ede € 9.637,- meer dan begroot en Luchtkwaliteit Gelderse Gemeenten € 26.707,- meer dan begroot. Niet begrote en wel gerealiseerde baten bedragen in totaal € 122.429,-. Dit betreft Aanvalsplan Landschapselementen € 57.000,-, Brongebied Grote Wetering € 13.000,-, Renkums Beekdal Procesregie € 9.900,-, Voedsel Menu van Morgen € 20.000,-, Energietuin de Langenberg € 23.609,-, overige € 9.000,- minus begroot € 10.080,-.

Baten van particulieren zijn € 60.399,- hoger dan begroot, door een stijging met 33 nieuwe leden en een incidenteel legaat ad € 56.838,-.

Baten van bedrijven waren € 15.100,- hoger dan begroot. De begroting was voorzichtig opgesteld omdat een aantal bedrijven in 2020 geen bijdrage hadden geleverd.

Baten van verbonden organisaties zonder winstoogmerk zijn € 97.506,- hoger dan begroot. Begroot was € 151.800,-, gerealiseerd is € 249.306,-. De hogere baten zijn verworven voor: Plan Boom € 18.160,-; Participatiecoalitie (niet begroot) € 55.800,-; LENI (niet begroot, € 6.250,-; samenwerking bedrijfsvoering (niet begroot) € 3.200,- en € 2.010,- diversen. Voor de samenwerking is een inzet van € 9.095,- gerealiseerd t.o.v. € 6.000,- begroot. Daarnaast is voor € 18.086,- aan nagekomen resultaten op projecten uit voorgaande jaren gerealiseerd.

Baten van andere organisaties zonder winstoogmerk bedragen (nagenoeg conform begroting en 2021) € 51.980,-.

Lasten

De gerealiseerde lasten zijn € 1.091.326,-. Dat is € 205.364,- hoger dan begroot (€ 885.962,-).

De personele lasten zijn met € 649.881,- iets hoger dan begroot (€ 647.012,-). Het aantal fte's in 2022 kwam op 8,8 tegen 8,2 in 2021.

Voor professionalisering is gerealiseerd € 1.166,- (€ 6.000,- begroot). Dit betreft opleiding en training. De in 2022 ontwikkelde training wordt uitgevoerd per begin 2023.

De huisvestingskosten waren met € 28.435 lager dan in 2021 (€ 31.813,-) en lager dan begroot (€ 32.250,-)

De kantoorkosten komen uit op € 35.286,- en hoger dan hetgeen was begroot (€ 23.500,-). Medio 2022 is de financiële administratie uitbesteed evenals de ICT-helpdesk functie.

Algemene kosten (€ 23.991 vs 12.200 begroot) zijn hoger als gevolg van een bijdrage aan de Natuur en Milieufederaties ad € 11.000,-.

De directe projectkosten zijn met € 333.524,- hoger dan hetgeen was begroot (€ 138.500,-). De hogere kosten gaan samen met hogere baten voor diensten met tegenprestatie.

Kosten beheer en administratie

Natuur en Milieu Gelderland hanteert als norm dat de kosten voor beheer en administratie (B&A) niet uitstijgen boven de 30% en streeft naar een beperking tot 20% van de totale kosten. In 2022 waren de kosten voor beheer en administratie 13,7 % t.o.v. 13,4 % in 2021.

Onder de kosten voor beheer en administratie vallen:

- de personeelskosten ten behoeve van management, relatiebeheer en CRM, personeelszaken, financiële administratie, secretariaat, klachtenafhandeling en algemene acquisitie;
- accountants- en administratiekosten, afschrijvingskosten (inclusief automatisering), bestuurskosten, kosten relatiebeheer, assurantiën en voorziening dubieuze debiteuren;
- communicatiekosten die niet project gerelateerd zijn of die niet declarabel zijn.

NB. Natuur en Milieu Gelderland is penvoerder voor het Uitvoeringsprogramma Natuurinclusieve Landbouw Gelderland. Projecten die de organisatie zelf uitvoert worden verantwoord in deze jaarrekening. De administratie voor dit Uitvoeringsprogramma is uitbesteed aan De Lorijn Accountants en Belastingadviseurs en wordt verantwoord binnen project 6.1 van het programma.

Toerekening kosten aan doelstellingen

De verdeling van de toe te rekenen kosten (personeelskosten, huisvestingskosten etc.) aan de thema's Biodiversiteit Natuur en Landschap, Landbouw en voedsel, Klimaat en Energie, Leefomgeving en participatie en aan Communicatie en netwerken vindt plaats op basis van de verhouding van de gerealiseerde uren per doelstelling versus totale gerealiseerde uren. De projectkostenverdeling vindt plaats op basis van de werkelijk verantwoorde projectkosten per doelstelling. Onder wervingskosten vallen de kosten (of gedeelten ervan) die expliciet gemaakt zijn voor werving van leden, lidorganisaties en donateurs en een inschatting van de gemaakte uren.

Beleggingsbeleid Natuur en Milieu Gelderland

De reserves van Natuur en Milieu Gelderland worden niet aangewend voor belegging in effecten, zoals aandelen en obligaties. In 2022 zijn de aanwezige liquide middelen verspreid over drie banken.

Financieel beheer

Na afloop van elke kwartaal stelt de directie een voortgangsrapportage op, waarbij begroting versus realisatie wordt vergeleken. Ook wordt de prognose tot het einde van het jaar bijgewerkt en wordt de verwachte liquiditeit van de organisatie voor de komende 6 maanden in beeld gebracht

Balans per 31 december 2022
(na voorstel resultaatbestemming)

		<u>31 december 2022</u>		<u>31 december 2021</u>	
		€	€	€	€
Activa					
Vaste activa					
Materiële vaste activa	1				
Verbouwing (huurdersbelang)		24.311		27.503	
Inventaris		5.905		7.857	
			30.216		35.360
Financiële vaste activa					
Waarborgsommen betaald			12.450		12.450
Vlottende activa					
Vorderingen en overlopende activa					
Overige vorderingen	2		186.090		72.709
Liquide middelen	3		1.135.808		1.175.513
			<u>1.364.564</u>		<u>1.296.032</u>

		<u>31 december 2022</u>		<u>31 december 2021</u>	
		€	€	€	€
Passiva					
Reserves en fondsen					
Continuïteitsreserve	4	478.949		478.949	
Egalisatiereserve provinciale budgetsubsidie	5	27.775		27.775	
Bestemmingsreserve	6	378.546		228.706	
			885.270		735.430
Langlopende schulden					
Waarborgsommen ontvangen			6.225		6.225
Kortlopende schulden					
Crediteuren		83.176		58.193	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	7	48.409		20.942	
Overige schulden en overlopende passiva	8	341.484		475.242	
			473.069		554.377
			<u>1.364.564</u>		<u>1.296.032</u>

Staat van baten en lasten over 2022

		Werkelijk <u>2022</u> €	Begroot <u>2022</u> €	Werkelijk <u>2021</u> €
Baten	9			
Baten van particulieren		75.899	15.500	19.987
Baten van bedrijven	10	25.100	10.000	27.850
Baten van verbonden organisaties zonder winststreven		249.306	151.800	243.500
Baten van subsidies van overheden		593.628	569.040	580.320
Baten van andere organisaties zonder winststreven	11	51.980	53.720	53.690
Som van de geworven baten		<u>995.913</u>	<u>800.060</u>	<u>925.347</u>
Baten als tegenprestatie voor levering van producten en/of diensten		<u>245.253</u>	<u>90.180</u>	<u>143.930</u>
Som van de baten		<u><u>1.241.166</u></u>	<u><u>890.240</u></u>	<u><u>1.069.277</u></u>
Lasten	12			
Besteed aan doelstellingen				
Biodiversiteit Natuur en Landschap		292.805	178.590	172.830
Landbouw en voedsel		366.256	337.540	371.383
Klimaat en Energie		108.981	69.510	135.495
Leefomgeving en participatie		59.645	62.568	108.859
Communicatie en netwerken		113.703	90.840	82.550
		<u>941.390</u>	<u>739.048</u>	<u>871.117</u>
Wervingskosten		290	3.300	1.847
Kosten beheer en administratie		149.646	127.500	134.552
Som van de lasten		<u>1.091.326</u>	<u>885.962</u>	<u>1.007.516</u>
Saldo van baten en lasten		<u><u>149.840</u></u>	<u><u>4.278</u></u>	<u><u>61.761</u></u>
Bestemming saldo van baten en lasten				
Toevoeging/onttrekking aan:				
Continuïteitsreserve		-		3.171
Egalisatiereserve provinciale budgetsubsidie		-		-11.629
Bestemmingsreserve: strategische projecten		149.840		70.219
		<u>149.840</u>		<u>70.219</u>
		<u><u>149.840</u></u>		<u><u>61.761</u></u>

Kasstroomoverzicht over 2022

		2022	2021
		€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten			
Saldo van baten en lasten		149.840	61.761
Aanpassingen voor Afschrijvingen		7.706	9.211
Verandering in werkkapitaal			
Afname (toename) van overige vorderingen	2	-113.381	137.401
Toename (afname) van overige schulden		-81.308	348.739
		<u>-194.689</u>	<u>486.140</u>
Kasstroom uit operationele activiteiten		-37.143	557.112
Kasstroom uit investeringsactiviteiten			
Verwerving van materiële vaste activa	1	-2.562	-32.838
Ontvangsten uit hoofde van vervreemding van materiële vaste activa	1	-	34.836
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		-2.562	1.998
Kasstroom uit financieringsactiviteiten			
Ontvangsten uit hoofde van leningen		-	6.225
Totaal van toename (afname) van geldmiddelen		<u>-39.705</u>	<u>565.335</u>
Verloop van toename (afname) van geldmiddelen			
Geldmiddelen aan het begin van de periode		1.175.513	610.178
Toename (afname) van geldmiddelen		-39.705	565.335
Geldmiddelen aan het einde van de periode		<u>1.135.808</u>	<u>1.175.513</u>

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Informatie over de rechtspersoon

Vestigingsadres en inschrijfnummer handelsregister

Vereniging Natuur en Milieufederatie Gelderland is feitelijk en statutair gevestigd op Oude Kraan 72, 6811 LL te Arnhem en is ingeschreven bij het handelsregister onder nummer 41046129.

Algemene toelichting

De belangrijkste activiteiten van de rechtspersoon

De activiteiten van Vereniging Natuur en Milieufederatie Gelderland bestaan voornamelijk uit:

- het beïnvloeden van het beleid op het gebied van natuurbehoud, landschapsbescherming en milieubeheer in Gelderland;
- het overdragen van expertise van de vereniging aan lokale en regionale organisaties;
- als eerste aanspreekpunt te fungeren voor inwoners, overheden of instellingen, die zich met een vraag op het gebied van landschap en milieu geconfronteerd zien.

Informatieverschaffing over continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Algemene grondslagen voor verslaggeving

De standaarden op basis waarvan de jaarrekening is opgesteld

Algemeen/Verslaggeving volgens CBF-Keurmerk.

De jaarrekening is opgesteld conform de Richtlijn 650 Fondsenwervende Instellingen.

Doel van deze richtlijn is inzicht te geven in de kosten van de organisatie en besteding van de gelden in relatie tot het doel waarvoor die fondsen bijeengebracht zijn. Deze inrichting is tevens één van de voorwaarden voor het verkrijgen van het CBF-Keur. Dit is een keurmerk dat door het Centraal Bureau Fondsenwerving wordt verleend aan fondsenwervende instellingen die voldoen aan de gestelde eisen, vastgelegd in het Reglement CBF-Erkenning Goede doelenorganisaties d.d. 29 november 2017.

In 2002 heeft de vereniging dit keurmerk verworven en na een tussentijdse hertoetsing in 2020 is gebleken dat de vereniging nog immer voldoet aan het gestelde keurmerk.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen ervan naar de onderneming zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Subsidieverplichtingen verdienen hierbij bijzondere aandacht. Vaak betreft dit verplichtingen voor meerdere jaren. Van een subsidieverplichting is sprake nadat het bestuur/de directie een besluit ter zake heeft genomen en dit kenbaar heeft gemaakt aan de subsidieontvanger, waardoor een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting ontstaat. Deze verplichting wordt op de balans als schuld verantwoord en gelijktijdig wordt de last verwerkt in de staat van baten en lasten.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, de functionele valuta van de organisatie.

In de balans en staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

Grondslagen

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa benodigd voor de doelstelling en voor de bedrijfsvoering worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs verminderd met de op basis van de geschatte gebruiksduur bepaalde afschrijvingen, met inachtneming van een eventuele restwaarde. De afschrijvingen bedragen een percentage van deze verkrijgingsprijs. In het jaar van investeren wordt naar tijdsgelang afgeschreven.

Financiële vaste activa

De onder financiële vaste activa opgenomen vorderingen worden initieel gewaardeerd tegen de reële waarde, gewoonlijk de nominale waarde, onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen. Vervolgens worden deze vorderingen gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs, welke veelal gelijk is aan de nominale waarde.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Vorderingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rente methode, verminderd met bijzondere waardeverminderingverliezen. De geamortiseerde kostprijs is gelijk aan de nominale waarde als er geen sprake is van transactiekosten en (dis)agio.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. De liquide middelen staan, voor zover niet anders vermeld, ter vrije beschikking van de vereniging.

Reserves en fondsen

Continuïteitsreserve

Een continuïteitsreserve wordt gevormd voor de dekking van risico's op korte termijn en om zeker te stellen dat de fondsenwervende instelling ook in de toekomst aan haar verplichtingen kan voldoen in geval van (tijdelijke) tegenvallende inkomsten.

Egalisatiereserve provinciale budgetsubsidie

Een egalisatiereserve is een reserve die wordt gevormd uit exploitatieoverschotten die zijn toe te rekenen aan ontvangen provinciale budgetsubsidie-middelen.

Het verschil tussen de vastgestelde subsidie en de werkelijke kosten van de activiteiten waarvoor de subsidie is verleend, komt ten gunste of ten laste van de egalisatiereserve.

De hoogte van de egalisatiereserve mag maximaal tien procent van het verstrekt provinciaal budgetsubsidiebedrag voor het betreffende boekjaar zijn. Voor het boekjaar 2020 en 2021 is de egalisatiereserve éénmalig verhoogd naar vijftientig procent van het verstrekte provinciaal budgetsubsidiebedrag.

Bestemmingsreserve strategische projecten

De ALV heeft in 2020 besloten om de bestemmingsreserve strategische projecten te verruimen tot 'initiatieven die de strategie, professionele organisatie en/of impact van de Gelderse Natuur en Milieufederatie kunnen versterken'.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Dit is meestal gelijk aan de nominale waarde.

Omzetbelasting

In 2022 is net als in voorgaande jaren een aantal projecten gefinancierd door middel van opdrachten, waarover omzetbelasting verschuldigd was. Over de overige activiteiten van de vereniging is geen omzetbelasting verschuldigd.

De vereniging vraagt jaarlijks een deel van de voorbelasting op de algemene kosten in de aangifte omzetbelasting terug op basis van een bepaald percentage. Dit percentage betreft het deel van de opbrengsten waarover omzetbelasting wordt afgedragen. Bij de jaarrekening wordt het werkelijke percentage berekend en op grond hiervan wordt een suppletieverzoek ingediend.

Baten

Baten van particulieren en bedrijven

Deze inkomsten betreffen donaties en contributies van particulieren en bedrijven (waaronder bedrijfsvrienden) en worden verantwoord in het jaar van ontvangst.

Baten van verbonden organisaties zonder winststreven

Deze inkomsten betreffen de door de "Stichting De Provinciale Milieufederaties" toegezegde jaarlijkse bijdrage van de Postcode Loterij en de extra projectbijdragen, gefinancierd via de Postcode Loterij.

Baten van andere organisaties zonder winststreven

Onder de baten (organisaties zonder winststreven) zijn de bijdragen van lidorganisaties en terreinbeherende organisaties verantwoord, alsmede bijdragen van overige organisaties zonder winststreven.

Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten

Onder deze baten zijn de bijdragen opgenomen, voortkomend uit opdrachten van overheden en bedrijven, waarvoor diensten worden geleverd en waarover btw wordt afgedragen.

Lasten

Besteed aan doelstelling en projectverplichtingen

De projectverplichtingen in het kader van de doelstellingen worden voor de gehele looptijd als besteding verantwoord in het jaar waarin het projectbesluit is genomen en het toegezegde actieresultaat tot verplichting leidt. De overige bestedingen worden als last opgenomen in het jaar waarin de prestatie aan de vereniging is geleverd.

Kosten eigen fondsenwerving

In de kosten eigen fondsenwerving zijn inbegrepen alle kosten die gemaakt zijn om de totale baten uit eigen fondsenwerving te verwerven, te weten de directe verwervingskosten en de met de fondsenwerving verband houdende uitvoeringskosten eigen organisatie.

Lonen en salarissen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

Pensioenlasten

De vereniging hanteert voor haar medewerkers, die al voor 1 januari 2017 in dienst zijn, een toegezegde pensioenregeling, waarbij de pensioenuitkeringen zijn gebaseerd op middelloon (Comfort Pensioen). Voor medewerkers, die na deze datum in dienst zijn gekomen hanteert de Vereniging een pensioenregeling op basis van beschikbare premie (Bewust Pensioen). Beide pensioenregelingen zijn ondergebracht bij Nationale Nederlanden. De Comfort Pensioenregeling is afgesloten tot en met 2021. Vanaf 2022 is deze regeling ondergebracht bij de A.S.R. De over het boekjaar verschuldigde premies worden als kosten verantwoord.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen. Rentelasten en rentebaten worden opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.

Toelichting op de balans en voorstel resultaatbestemming

Vaste activa

1 Materiële vaste activa

	Verbouwing (huurders- belang)	Inventaris	Totaal
	€	€	€
Stand per 1 januari 2022			
Aanschafwaarde	31.696	39.655	71.351
Cumulatieve afschrijvingen	-4.193	-31.798	-35.991
Boekwaarde per 1 januari 2022	27.503	7.857	35.360
Mutaties			
Investerings	-	2.562	2.562
Afschrijvingen	-3.192	-4.514	-7.706
Desinvesteringen	-	-5.679	-5.679
Afschrijvingen op desinvesteringen	-	5.679	5.679
Saldo mutaties	-3.192	-1.952	-5.144
Stand per 31 december 2022			
Aanschafwaarde	31.697	36.538	68.235
Cumulatieve afschrijvingen	-7.386	-30.633	-38.019
Boekwaarde per 31 december 2022	24.311	5.905	30.216

Afschrijvingspercentage:

- Verbouwingen (huurdersbelang): 10% - 20%
- Inventaris: 20% - 33%

Vlottende activa

Vorderingen en overlopende activa

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
	€	€
2 Overige vorderingen		
Afrekening subsidies en projecten	67.091	15.814
Vooruitbetaalde abonnementen, contributies, verzekeringen	22.382	2.934
Nog te ontvangen projectvergoedingen (koepel)	22.152	22.960
Te factureren subsidies en projectbijdragen	3.923	25.968
Vooruitbetaalde huur / gedeelde kosten IVN	7.787	5.033
Vooruitbetaalde kosten	1.928	-
Te ontvangen ziekengelduitkering	3.360	-
Te ontvangen donaties en legaten	56.838	-
Nog te ontvangen bedragen	629	-
	<u>186.090</u>	<u>72.709</u>

De afrekening subsidies en projecten betreft gefactureerde werkzaamheden in december over 2022. De vorderingen zijn tot op heden bijna allemaal in 2023 voldaan.

De post vooruitbetaalde abonnementen, contributies, verzekeringen betreft kosten 2023 waarvan de factuur in 2022 ontvangen is.

Te factureren subsidies en projectbijdragen betreft werkzaamheden die in 2022 gestart zijn maar waarvan de facturering in 2023 plaatsvindt.

3 Liquide middelen

ASN Bank	377.952	379.124
ING Bank	433.182	623.182
Triodos Bank	324.399	173.175
Kas	275	32
	<u>1.135.808</u>	<u>1.175.513</u>

Passiva

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
	€	€
4 Continuïteitsreserve		
Continuïteitsreserve	478.949	478.949
	<u>478.949</u>	<u>478.949</u>
	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
Continuïteitsreserve		
Stand per 1 januari	478.949	475.778
Resultaatverdeling	-	3.171
Stand per 31 december	<u>478.949</u>	<u>478.949</u>

Deze reserve is noodzakelijk om de continuïteit van de organisatie te waarborgen. De continuïteitsreserve dient minimaal 50% van de vaste lasten te zijn. Op basis van de begrote vaste lasten 2022 wordt er geen dotatie aan de continuïteitsreserve gedaan.

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
	€	€
5 Egalisatiereserve provinciale budgetsubsidie		
Egalisatiereserve provinciale budgetsubsidie	27.775	27.775
	<u>27.775</u>	<u>27.775</u>
	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
Egalisatiereserve provinciale budgetsubsidie		
Stand per 1 januari	27.775	39.404
Resultaatverdeling	-	-11.629
Stand per 31 december	<u>27.775</u>	<u>27.775</u>

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
	€	€
6 Bestemmingsreserve		
Bestemmingsreserve: strategische projecten	378.546	228.706
	<u>378.546</u>	<u>228.706</u>
	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
Bestemmingsreserve: strategische projecten		
Stand per 1 januari	228.706	158.487
Resultaatverdeling	149.840	70.219
Stand per 31 december	<u>378.546</u>	<u>228.706</u>

Voorstel resultaatbestemming

Het exploitatieresultaat over 2022 vertoont een overschot van € 149.840,-.

De continuïteitsreserve is voldoende om minimaal 50% van de vaste lasten te dekken. Er is geen noodzaak te doteren. Aan de egalisatiereserve budgetsubsidie wordt niet onttrokken dan wel gedoteerd. Per saldo wordt er aan de bestemmingsreserve € 149.840,- toegevoegd.

Kortlopende schulden

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
	€	€
7 Belastingen en premies sociale verzekeringen		
Loonheffing	26.749	14.110
Omzetbelasting	21.407	4.757
Pensioenpremie	253	2.075
	<u>48.409</u>	<u>20.942</u>
8 Overige schulden en overlopende passiva		
Nettolonen	246	-
Accountantskosten	16.660	6.958
Vooruitontvangen projectsubsidies en projectbijdragen	75.394	122.692
Te betalen projectkosten	8.012	-
Reservering vakantiegeld	21.000	22.657
Reservering vakantiedagen	37.641	40.502
Vooruitontvangen subsidie ten behoeve van partners programma Natuurinclusieve Landbouw	172.999	256.928
Diversen	9.532	25.505
	<u>341.484</u>	<u>475.242</u>

Niet in de balans opgenomen rechten, verplichtingen en regelingen

Informatieverschaffing over niet in de balans opgenomen verplichtingen

Huurverplichting

De vereniging heeft een huurcontract afgesloten voor de huur van het pand op de locatie Oude Kraan 72 te Arnhem. De huurverplichting in 2023 bedraagt € 5.493,- per maand. De huurverplichting heeft een opzegtermijn van vier maanden. De helft van de huurverplichting komt ten laste van onze onderhuurder IVN.

Fonds natuurcompensatie Haven Hattem

Op 6 mei 2008 is de Vereniging Natuur Milieufederatie Gelderland met een aantal partijen overeengekomen een (natuur)compensatiefonds te vormen naar aanleiding van de uitbreiding van de haven te Hattem. Op 6 juli 2015 is deze overeenkomst feitelijk geëffectueerd door partijen waarbij een totaal bedrag van € 184.140 is gestort op een rekening bij Nationaal Groenfonds ten behoeve van het project Uitvoeren Maatregelen Natuurcompensatie Haven Hattem. Vereniging Natuur en Milieufederatie Gelderland beheert deze rekeningcourant. Besteding van het fonds dient in overleg met Vereniging Landschap en Milieu Hattem plaats te vinden.

Het saldo ultimo 2022 bedraagt € 164.504 (2021: € 164.195). De rekening-courant overeenkomst van 26 mei 2015 met Nationaal Groenfonds heeft een looptijd tot 26 mei 2025 met een optie tot verlenging. Mocht niet gebruik worden gemaakt van de optie tot verlenging dan zal het resterende saldo worden overgemaakt naar Vereniging Natuur en Milieufederatie Gelderland waarna partijen tot nieuwe afspraken moeten komen.

Toelichting op de staat van baten en lasten

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
9 Baten van particulieren		
Contributies leden	16.372	15.816
Giften en donaties	2.689	4.171
Legaten	56.838	-
	<u>75.899</u>	<u>19.987</u>
10 Baten van subsidies van overheden		
Budgetsubsidie Provincie Gelderland	315.270	310.000
Projectsubsidie Provincie Gelderland	278.358	270.320
	<u>593.628</u>	<u>580.320</u>
11 Baten van andere organisaties zonder winststreven		
Contributie lidorganisaties	3.260	4.970
Bijdrage terreinbeheerders	48.720	48.720
	<u>51.980</u>	<u>53.690</u>
Projectkosten		
Directe projectkosten	<u>333.524</u>	<u>298.388</u>
Afschrijvingen materiële vaste activa		
Verbouwingen (huurdersbelang)	3.192	3.170
Inventaris	4.514	6.041
	<u>7.706</u>	<u>9.211</u>
Tot en met 2021 zijn de kosten van afschrijving computers gepresenteerd onder de automatiseringskosten. In de jaarrekening 2022 is dit (vergelijkend) aangepast.		
Uitvoeringskosten		
Personeelskosten	649.881	613.779
Professionalisering	1.166	11.551
Huisvestingskosten	28.435	31.813
Kantoorkosten	35.285	20.878
Algemene kosten	23.991	9.714
Automatisering	7.568	5.080
Communicatie	3.770	7.102
	<u>750.096</u>	<u>699.917</u>

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
Personeelskosten		
Salarissen	504.175	447.768
Sociale lasten	87.816	76.646
Ziekengeldverzekering en arbodienst	16.794	16.104
Pensioenpremie	40.780	52.850
Reis- en verblijfkosten	6.494	3.484
Kantinekosten	704	234
Ziekengelduitkering	-15.928	-1.224
Diversen	9.046	17.917
	<u>649.881</u>	<u>613.779</u>
Professionalisering		
Trainingen en begeleiding personeel	1.166	11.551
	<u>1.166</u>	<u>11.551</u>
Huisvestingskosten		
Huur	27.796	27.252
Inrichting, onderhoud en diversen	309	1.242
Schoonmaakkosten	330	3.319
	<u>28.435</u>	<u>31.813</u>
Kantoorkosten		
Accountantskosten	9.260	10.043
Loonadministratiekosten	2.685	2.267
Telefoon	2.888	2.441
Kantoorbenodigdheden	969	240
Abonnementen en contributies	2.872	2.357
Porti	741	1.876
Drukwerk	1.032	596
Overige advieskosten	4.907	1.058
Administratieve bijstand	9.931	-
	<u>35.285</u>	<u>20.878</u>
Algemene kosten		
Assuranties	1.288	2.015
Bestuurskosten, inclusief ALV	4.400	1.661
Bankkosten *)	5.911	5.994
Diversen	8	44
Kleine aanschaffingen	1.384	-
Bijdrage natuur en milieufederaties	11.000	-
	<u>23.991</u>	<u>9.714</u>

*) De bankkosten zijn inclusief de betaalde rentelasten.

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	€	€
Automatisering		
Kosten automatisering	<u>7.568</u>	<u>5.080</u>
Communicatie		
Kosten communicatie	<u>3.770</u>	<u>7.102</u>

Verdeling uitvoeringskosten naar bestemming/beschikbaar voor doelstelling

Realisatie 2022

Kosten (in euro)	Biodiversiteit natuur en landschap	Landbouw en voedsel	Klimaat en energie	Leefomgeving en participatie	Communicatie en netwerken	Beheer en administratie	Wervings kosten	Bereikt 2022	Begroot 2022	Bereikt 2021
Aankopen/verwervingen (directe projectkosten)	103.221	169.399	20.155	9.917	31.011	-178		333.525	138.500	298.388
Afschrijving en rente	2.183	2.267	1.023	573	952	709		7.706	5.500	9.211
Personeelskosten	161.766	167.972	75.793	42.431	70.558	131.360		649.881	647.012	613.779
Huisvestingskosten	7.075	7.347	3.315	1.856	3.086	5.756		28.435	32.250	31.813
Kantoor- en algemene kosten	16.265	16.889	7.621	4.266	7.094	7.143		59.277	35.700	30.592
Automatiseringskosten	846	878	396	222	369	4.856		7.568	8.000	5.080
Publiciteit, communicatie en professionalisering	1.449	1.505	679	380	632		291	4.935	19.000	18.653
Totaal	292.805	366.256	108.981	59.645	113.703	149.646	291	1.091.326	885.962	1.007.516

De kosten voor de doelstellingen bedragen in 2021 € 941.390. De kosten voor Beheer en Administratie bedragen € 149.646.

Ten opzichte van de totale kosten ad € 1.091.326 bedragen de kosten Beheer en Administratie 13,7 % (2021: 13,4 %).

1- Biodiversiteit Natuur en Landschap:	292.805	26.8%
2- Landbouw en Voedsel:	366.256	33.6%
3- Klimaat en Energie:	108.981	10.0%
4- Leefomgeving en Participatie:	59.645	5.5%
5- Communicatie en Netwerken:	113.703	10.4%
Wervingskosten:	291	0.0%

Overige toelichtingen

Gemiddeld aantal werknemers

Informatieverschaffing over gemiddeld aantal werknemers over de periode

In 2022 waren in totaal 13 personen werkzaam voor de Vereniging (fte: 8,80) (2021: 8,24 fte). Het percentage ziekteverzuim bedroeg 9,99% (in 2021 was dit 0,6%).

Verantwoording uit hoofde van de Regeling beloning directeuren Goede Doelen Organisaties en de Wet normering topfunctionarissen publieke en semipublieke sector

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
Bezoldiging van een topfunctionaris	€ 85.284	€ 75.364

De salariëring van de directeur Souwerbren € 85.284,- (omgerekend naar 38-urige werkweek) voldoet aan de 'Regeling Beloning Directeuren Goede Doelen' volgens de normbedragen per 1 juli 2022 van Goede Doelen Nederland. Op grond van de Basis Score voor Directiefuncties valt de functie met een BSD-score van 405 punten onder functiegroep G met een maximum bruto norminkomen van € 117.225,-.

Naam	P.S. Souwerbren
Functie	Directeur
Dienstverband	
Aard	onbepaald
Uren	32
Parttime percentage	84,21%
Periode	januari-december 2022
Jaarinkomen	
bruto jaarsalaris	64.489
vakantiegeld	5.159
bonus	2.577
variabel jaarinkomen	-
Totaal jaarinkomen	72.225
Omgerekend naar 1 fte	85.284
Norm per 1-1-22 obv BSD-score	117.225
Pensioenlasten (wg deel)	8.438
Totaal bezoldiging 2022	80.663

Arnhem, 28 maart 2023

Vereniging Natuur en Milieufederatie Gelderland

Namens het bestuur

Dhr. D.H. van Uitert

(voorzitter)

Mw. Y. van Drenth-Kleefkens

(penningmeester)

Dhr. L.J.M.G. Dortmans

(bestuurder)

Mw. A.L. Penninx-Hedin

(bestuurder)

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van Vereniging Natuur en Milieufederatie Gelderland

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2022 van Vereniging Natuur en Milieufederatie Gelderland te Arnhem gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag op bladzijde 21 tot en met 43 opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Vereniging Natuur en Milieufederatie Gelderland per 31 december 2022 in overeenstemming met de in Nederland geldende Richtlijn 650 van de Raad voor de Jaarverslaggeving “Fondsenwervende instellingen”.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2022 met een balanstotaal van € 1.364.564;
2. de staat van baten en lasten over 2022 met een positief saldo van € 149.840; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Vereniging Natuur en Milieufederatie Gelderland zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- het inhoudelijke verslag;
- het financieel jaarverslag 2022;
- de overige gegevens; en
- bijlagen 1 tot en met 5.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Richtlijn 650 van de Raad voor de Jaarverslaggeving “Fondsenwervende instellingen”.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Richtlijn 650 van de Raad voor de Jaarverslaggeving “Fondsenwervende instellingen”. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de vereniging in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vereniging te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de vereniging haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Nijmegen, 28 maart 2023

FreshFinance B.V.

w.g. drs. J.W.M. Peeters RA

Bijlagen

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2022 van Vereniging Natuur en Milieufederatie Gelderland te Arnhem

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vereniging;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Bijlage 1: Verantwoording bijdrage fonds provinciale milieufederaties

	2022
	€
Nacht van de Nacht	2.273
Duurzame omgevings- en bestemmingsplannen en -vergunningen	3.526
Beroepsprocedures	15.495
Duurzaam voedsel programma en activiteiten	8.149
NIEWHOL	870
CE/Repair keten	15.252
Project circulair	7.067
Luchtkwaliteit Gelderse gemeenten	14.841
Werving en binding burgers en bedrijven	23.311
Provinciale Verkiezingen manifest en debat	17.134
Samenwerking Natuur- en Milieufederaties	9.095
Acquisitiekosten	987
	.....
Totaal	<u><u>118.000</u></u>

Bijlage 2: Overzicht ontvangsten 2022 van Stichting De Natuur en Milieufederaties

	2022
	€
Plan Boom	45.960
Participatiecoalitie '22	55.800
Participatiecoalitie '21	7.600
NIEWHOL	480
Circulaire Economie	960
Monitoring Wasbare Luiers	570
LENI Landelijk	6.250
Werkgroep bedrijfsvoering	3.200
Ambassadeurs Klimaatbuffers	2.566
Good Food Club	7.120
Handreiking Natuur en Landschap	800
Bijdrage fonds provinciale milieufederaties (zie bijlage 1)	118.000
	.....
Totaal	<u>249.306</u>

Bijlage 3: Verantwoordingsverklaring vereniging Natuur en Milieu Gelderland

De bestuursleden van Natuur en Milieu Gelderland onderschrijven de volgende principes:

1. Binnen de instelling dient de functie 'toezicht houden' (het kritisch volgen van de organisatie en haar resultaten) duidelijk te zijn gescheiden van het 'besturen' (vaststellen of goedkeuren van plannen) en van de 'uitvoering'.
2. De instelling dient continu te werken aan een optimale besteding van middelen, zodat effectief en doelmatig gewerkt wordt aan het realiseren van de doelstelling.
3. De instelling streeft naar optimale relaties met belanghebbenden, met gerichte aandacht voor de informatieverschaffing, beveiliging van informatie en de inname en verwerking van wensen, vragen en klachten.

In deze verantwoordingsverklaring wordt beschreven op welke manier Natuur en Milieu Gelderland invulling geeft aan deze principes.

Ad 1 Functiescheiding tussen toezicht en uitvoering

Bij Natuur en Milieu Gelderland is de uitvoering van het beleid gescheiden van de functie 'besturen' en 'toezicht houden'. De Algemene Ledenvergadering, het hoogste orgaan van de vereniging, heeft de taak de organisatie en het bestuur te controleren.

De manier waarop deze scheiding plaatsvindt is vastgelegd in het besluit *Beschrijving en besluit scheiding tussen functie 'toezicht houden', 'besturen' en 'uitvoering' bij Natuur en Milieu Gelderland*, vastgesteld in de bestuursvergadering van 25 november 2009 en aangepast op 25 maart 2015 vanwege vragen van het CBF t.a.v. een helderder taakverdeling en vanwege de wijziging van de GNMF van een stichting in een vereniging. Statutair is bepaald: 'Het bestuur is belast met het besturen van vereniging', in de zin van, het vaststellen van beleid en het toetsen en monitoren van de uitvoering. Hiervoor worden de bestuursvergaderingen in november (werkplan en begroting) en in maart (jaarverslag en jaarrekening) gebruikt. Het bestuur heeft daarnaast de taak om tussentijds het beleid te controleren. Dit gebeurt elk kwartaal (in de vergaderingen in april, augustus/september, oktober en januari) aan de hand van kwartaalcijfers en kwartaalevaluaties.

Over de taakverdeling tussen directie (uitvoering) en bestuur (besturen) zijn afspraken vastgelegd in het Bestuursreglement en directiestatuut, vastgesteld op 14 september 2021. Dit bestuursreglement en directiestatuut staat op de [website van Natuur en Milieu Gelderland](#).

Ad 2 Optimale besteding van de financiële middelen

Natuur en Milieu Gelderland heeft ten doel de bevordering van natuurbehoud, landschapsbescherming en milieuzorg in de provincie Gelderland, alles in de meest ruime zin.

Natuur en Milieu Gelderland werkt voortdurend aan verbetering van de projectmatige aanpak van haar werkzaamheden. Alle activiteiten zijn gericht op het realiseren van de doelstelling van Natuur en Milieu Gelderland.

Optimalisering van de effectiviteit van de organisatie vindt op de volgende manier plaats:

- De vereniging werkt op basis van een Meerjaren Plan. In dit plan benoemt Natuur en Milieu Gelderland de speerpunten voor de komende jaren en de daarbij horende richtinggevende doelstellingen. Het bestuur biedt het plan aan de Algemene Ledenvergadering aan, die het vast stelt.
- Het bestuur stelt in samenwerking met de directie jaarlijks een werkplan met begroting op, waarin onder meer de gewenste resultaten, begrote kosten en beoogde financiering per project zijn vastgelegd. De Algemene Ledenvergadering stelt het werkplan en de begroting, al dan niet aangepast, vast.
- De directie voorziet (de gedelegeerde van) het bestuur van financiële kwartaalrapportages, waarin de gerealiseerde cijfers t.o.v. de begroting zichtbaar worden gemaakt.

- De directie informeert het bestuur over mogelijke overschrijdingen van de begroting of verschuivingen van meer dan 10% binnen de hoofdposten op de begroting.
- De vereniging heeft haar financiële reserves grotendeels ondergebracht op een spaarrekening van de ASN- en heeft een betaalrekening bij de Triodosbank. De vereniging heeft als beleid om deze reserves niet te beleggen.
- Over de voortgang van het werkplan en de afzonderlijke projecten wordt conform de daarover gemaakte afspraken aan de partners en subsidieverstrekkingen gerapporteerd.
- Het bestuur stelt in samenwerking met de directie jaarlijks een jaarverslag en een jaarrekening op conform de Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties. De accountant controleert deze en voorziet de jaarrekening van een Controleverklaring. De accountant rapporteert rechtstreeks aan het bestuur over de jaarlijkse accountantscontrole. De Algemene Ledenvergadering stelt, na de Controleverklaring van de onafhankelijke accountant gezien hebbend, het jaarverslag en de jaarrekening, al dan niet aangepast, vast.
- Het bestuur evalueert jaarlijks haar functioneren om te komen tot een verdere optimalisatie van het functioneren van het bestuur als geheel. Indien nodig voert de voorzitter individuele functioneringsgesprekken met de individuele bestuursleden.
- De organisatie streeft naar een verantwoorde verhouding tussen productiviteit en overhead. Als referentiepunten hanteren we daarbij overheadgemiddelden van vergelijkbare goede doelenorganisaties.
- Daarnaast werkt Natuur en Milieu Gelderland aan optimalisering van haar effectiviteit en uitwisseling van kennis door structurele samenwerking met lokale organisaties, de samenwerking van Natuur en Milieufederaties, terreinbeheerders en overige partners.

Ad 3. Streven naar optimale relaties met belanghebbenden

Natuur en Milieu Gelderland ondersteunt mensen, die zich actief inzetten voor hun eigen leefomgeving, voor zover passend binnen de doelstelling van Natuur en Milieu Gelderland. Zij vervult de functie van vraagbaak, aanspreekpunt en coördinator van lokale activiteiten in Gelderland. Zij beschikt daarvoor over een breed netwerk aan contacten, die bij deze ondersteuning van dienst kunnen zijn.

Gerelateerd aan de doelstelling van Natuur en Milieu Gelderland zijn belanghebbenden:

1. Lokale organisaties en individuen, die zich inzetten voor natuur, milieu, duurzame energie en landschap in Gelderland;
2. Beleidsmakers en beslissers in openbaar bestuur en bedrijfsleven, die invloed uitoefenen op het terrein van natuur, milieu en landschap in Gelderland;
3. Samenwerkingspartners;
4. Natuur en Milieu Gelderland zal zich blijven richten op beleidsbeïnvloeding via bestuurders en bedrijfsleven, maar wil zich daarnaast meer richten op een goede en efficiënte informatievoorziening aan een breed publiek; d.w.z. alle in natuur, milieu en landschap geïnteresseerde mensen.

De informatievoorziening is erop gericht om de effectiviteit van de activiteiten van Natuur en Milieu Gelderland te vergroten en de relatie met de belanghebbenden te vergroten, waarbij beveiliging van persoonsgegevens voldoet aan de Europese 'General Data Protection Regulation' die vanaf 25 mei 2018 in Nederland geldt.

Bijlage 4: Geregistreerde klachten Natuur en Milieu Gelderland 2022

Er zijn geen klachten ingekomen in 2022.

Bijlage 5 : Verslag externe vertrouwenspersoon 2022

Aan: Milieufederatie
P/A: Arthur van Schendelstraat 600
3511 MJ Utrecht
T.a.v.: Sonja Rentink; netwerk secretaris

Betreft: Jaarverslag 2022 Vertrouwenspersonen Gerard Dijkstra en Marij Claerhoudt

Datum: 17 februari 2023

Geachte directie van Milieufederatie/ Geachte mw. Rentink,

In het jaar 2022 hebben zich geen meldingen voorgedaan bij de externe Vertrouwenspersoon.

Wat we als Vertrouwenspersonen hebben gedaan, is de onlinebijeenkomst in mei 2022, voor alle medewerkers van de Milieufederatie, waarbij er naast kennismaking ook informatie is uitgewisseld omtrent vertrouwenspersoonskwesties waaronder “ongewenst gedrag op de werkvloer aan de hand van de “gedragscode” en “Integriteit”.

Gerard en ondergetekende hebben naar aanleiding van een aantal voorbeelden deze onderwerpen verder uitgediept. Ook zijn we ingegaan op vragen van medewerkers.

Eind jaar 2022 is bekend geworden dat ook de federatie in Groningen vanaf 2023 gebruik wil maken van de diensten van “Vertrouwenspersoon voor de verschillende afdelingen van de Milieufederaties”. In 2023 is een kennismakingsgesprek gepland.

Inmiddels heeft Gerard aan het eind van het jaar 2022 zich teruggetrokken als Vertrouwenspersoon, omdat hij niet meer werkzaam is voor Merlijn BV. Er is inmiddels een opvolger voor hem.

Voor het feit dat er geen meldingen zijn geweest in het jaar 2022, kunnen twee conclusies getrokken worden:

- 1) Binnen de organisatie voelen medewerkers zich voldoende veilig om eventuele kwesties te bespreken in de teams of bij leidinggevenden.
- 2) Op dit moment nog onvoldoende bekendheid over de functie van de Vertrouwenspersoon.

Uiteraard hoop ik dat het de eerste reden is, namelijk dat er een veilige en open werkomgeving is. Tot zover het jaarverslag van het jaar 2022.

Met vriendelijke groet,

Marij Claerhoudt
Vertrouwenspersoon

Publicatie jaarbericht 2022

We kijken terug op een jaar waarin we elkaar weer konden ontmoeten bij excursies, lezingen en op kantoor. Fijn! In ons jaarbericht volop foto's en berichten over activiteiten en onze inzet voor robuuste natuur en een gezonde leefomgeving.

20 januari 2023

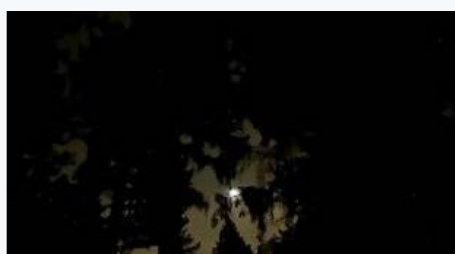
Je kunt het jaarbericht

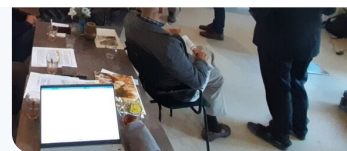
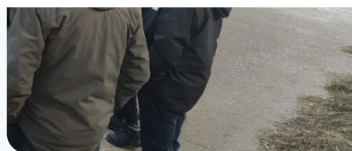
[hier](#) downloaden.

Onderstaande twaalf foto's – van elke maand één – geven een indruk van de diversiteit van ons werk en de betrokkenheid van zóveel verschillende mensen en groepen. Daar zijn we blij mee!

Dus vol goede moed op naar 2023, waarin we weer samen zullen optrekken voor een mooi en duurzaam Gelderland.

Doe je ook mee?

Top

Contact

Telefoon secretariaat: 06 3618 7795

E-mail:

info@natuurenmilieugelderland.nl

Overige contactgegevens vind je [hier](#)

of vind meteen de juiste [medewerker](#).

Copyright © Natuur en Milieu Gelderland

[Cookies](#)   [Privacy](#)   [Disclaimer](#)

Wij worden gesteund door:

 provincie
Gelderland

Impact van

De Natuur en Milieufederaties

Insights 2021

1.217 aangesloten
lokale groepen en organisaties

44.866 bezoekers
aan de 911 georganiseerde
activiteiten

934.864 mensen
online bereikt en ruim
3000 keer in de media

29.152 adviezen
gegeven aan burgers en
lokale organisaties

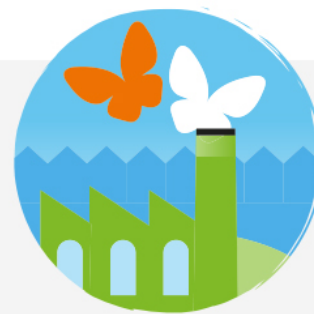
171 netwerken
opgezet, aan 546 netwerken
deelgenomen

**1.898 maatschappelijke
initiatieven**
ondersteund en 649 initiatieven
helpen opstarten

**Verduurzamen
bedrijven**

4.446 bedrijven advies gegeven
over duurzame bedrijfsvoering

118 bedrijven
helpen verduurzamen

1.668 bedrijven
toegang gegeven tot een breed netwerk
voor kennisuitwisseling over duurzaamheid

**Verduurzamen
overheid**

Bij 811 beleidsontwikkeltrajecten
betrokken en hierbij 304 organisaties
vertegenwoordigd

374 zienswijzen ingediend

370 concrete plannen
voor beleidsuitvoering ontwikkeld
waarvan 67% in praktijk gebracht

